A°. 1859. N°. 101.

DONDERDAG 28 APRIL.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT Donderdag 28 April.

Gister morgen deden de verschillende ons geworden telegrafiesche berigten ons den stand der zaken aller ernstigst inzien, en noemden wij het uitbreken van den oorlog eene onvermijdelijkheid. Ons overzigt was gereed en de Courant zou ter perse gaan, toen een telegram uit Londen het berigt bragt, dat de nieuwe bemiddelingsvoorstellen van de Engelsche regering, waarop lord *Derby* nog eene schemering van hoop bouwde tot behoud van den vrede, door Oostenrijk thans waren aangenomen. Die late aanneming, als *in extremis* gedaan, was zeker alleen te danken aan de veranderde omstandigheden, en de overtuiging, dat de berekeningen van 't Weener kabinet (gelijk men die lager onder Weenen zal uiteengezet vinden in het half-officieel Weener blad) hadden gefaald. Men moest echter vreezen, dat die late wijziging in de houding van Oostenrijk thans niet meer door Frankrijk zou worden gewaardeerd, dat, wat men ook van nevenbedoelingen zeggen en gelooven moge in de onderhandelingen van 't kongres eene gematigdheid heeft betoond, die van de zijde van Oostenrijk nog duurder *verpligting* was, maar niet is nagevolgd. Gelijk *alle* regeringen het dan ook hebben betuigd, *geen enkele* uitgezonderd, valt op Oostenrijk de volle verantwoordelijkheid van 't uitbarsten van den krijg. Na de in geen enkel opzigt verdedigbare handelwijze van den ongelukkigen jongen monarch, om buiten de gevoerde onderhandelingen om, een afzonderlijk ultimatum naar Turijn te zenden, heeft het Weener hof den last te dragen van door geheel Europa te zijn in den ban gedaan. Zijne aanneming van de laatste Britsche voorstellen ten slotte nog gedaan, kan geene waarde hebben, en niemand was er dan ook over verwonderd, dat Frankrijk die *thans* heeft geweigerd, nadat Oostenrijk *tweemaal* voorslagen van de hand wees, die door alle groote mogendheden ter aanneming werden aanbevolen.

Het berigt dier weigering door Frankrijk en de bevestiging van het sluiten van 't Fransch-Russiesch verdrag ontvingen we *gister avond* nog ten 7 ure, en hebben dat in de stad *algemeen* bekend gemaakt. Voor onze overige lezers laten wij dit berigt, dat heden bevestigd wordt, hier nogmaals volgen:

„Frankrijk weigert de verdere bemiddelings-voorstellen van de Britsche regering aan te nemen, die, naar heden morgen het berigt luidde, thans ten slotte door Oostenrijk waren aangenomen, en die strekten, om de onderhandelingen weder op te vatten op den grondslag der voorstellen door lord *Cowley* te Weenen besproken.

„Het sluiten van een afzonderlijk verbond tusschen Frankrijk en Rusland verkrijgt nadere bevestiging."

De weigering van Frankrijk zal thans Oostenrijk doen besluiten gevolg te geven aan zijn *ultimatum*, en zullen zijne troepen de Ticino wel zijn overgetrokken. Onderscheiden berigten zeggen, dat dit werkelijk gister geschied is, ofschoon een *telegram* uit Turijn van *gister avond* ons meldt, dat toen daar van den overtogt nog geen berigt was. Die overtogt zal echter wel plaats hebben, en wordt slechts als eene kwestie van tijd meer beschouwd. Intusschen rukken de Franschen met geforceerde marschen in Sardinië; nog deze week denkt men daar 80,000 man Fransche troepen bijeen te hebben, die met 't Sardinische leger de Oostenrijkers zullen kunnen tegenhouden, tot dat Frankrijk zijne verdere beschikbare strijdkrachten in Noord Italië zal opgesteld hebben. Dat reeds Dingsdag de eerste Fransche troepen te Genua en Turijn zijn aangekomen, wordt ook heden gemeld. Over de verdere bewegingen der troepen en andere berigten verwijzen wij den belangstellenden lezer naar de telegrafiesche en gewone berigten hieronder.

Wat den stand der partijen bij den oorlog betreft deze schijnt, naar de huidige berigten, de volgende te zullen zijn: Oostenrijk heeft op de welwillendheid, zoo niet op de medewerking van Duitschland en Engeland gerekend, daarop zijne dwaze stellingen gebouwd en den oorlog in die gunstige omstandigheden als redmiddel voor zijne finantiële bezwaren *gewild en doorgedreven.* Oostenrijk zal uit straf daarvoor *alleen* staan; Engeland en Pruissen hebben, op de herhaalde betuiging, dat Frankrijk niet de minste verovering bedoelt en geene uitbreiding wil, de verzekering gegeven, *hunne onzijdigheid te zullen bewaren.* Frankrijk, dat men allerlei bedoelingen toeschrijft, maar dat in de onderhandelingen dezelfde welwillende gematigdheid heeft betoond als *in* en *na* de Krim, hoopt op den zedelijken steun van de anders natuurlijke bondgenooten van Oostenrijk; het heeft zich de stellige medewerking verzekerd van Rusland en Denemarken, wanneer de nood mogt dreigen, en den degen neven Sardinië getrokken voor eene billijke en eerlijke zaak.

Er is bij ons geen twijfel aan, of de zaak der vrijheid en der onafhankelijkheid zal hier over Jezuitisme en despotisme zegepralen. Dit hopen wij vurig, dat bij de jammerlijke offers, die weder voor de goede zaak zullen gebragt worden, offers, die wij hadden gewenscht, dat in onze eeuw niet voor 't regt en de billijkheid meer zouden noodig zijn, de oorlog, nu die uitbreken moet, zoo beperkt mogelijk, zoo kort doenlijk zij. Als de berigten juist zijn, die wij hierboven bespraken, dan gelooven wij, dat daarvoor veel kans bestaat, en hij werkelijk zal kunnen gelokaliseerd worden.

De **telegrafiesche berigten** die wij achtereenvolgens heden morgen ontvingen zijn de volgenden; het verband daar tusschen zal de lezer zelf wel willen zoeken.

„*Londen Woensdag.* Ook de *Times* zegt, in eene derde editie, dat Oostenrijk de Engelsche bemiddeling aangenomen heeft, om de oorlogsverklaring een dag of twee uit te stellen. Frankrijk daarentegen heeft het voorstel van Engeland van de hand gewezen.

Aanhoudend rukken Fransche troepen Piemont binnen.

„*Parijs Woensdag.* De *Moniteur* bevat heden eene uiteenzetting der feiten, waartoe de verwikkelingen moeten worden teruggebragt, die tot de tegenwoordige krisis aanleiding gegeven hebben, en dat door den minister van buitenl. zaken, graaf *Walewski*, gisteren aan den Senaat en het Wetgevend Ligchaam is voorgelezen. Deze uiteenzetting vangt aan met de historische feiten en gebeurtenissen sedert 1 Jan. en eindigt aldus: „Op het oogenblik echter, dat de regering meende hoop op het behoud des vredes te kunnen koesteren, vernemen wij, dat het Oostenrijksche kabinet Engelands voorstel verworpen en eene regtstreeksche sommatie tot Sardinië gerigt heeft. Terwijl Oostenrijk weigerde de Ital. Staten op het kongres toe te laten, en dat kongres daardoor onmogelijk maakte, eischt het zelf op eigen gezag dat Sardinië zou ontwapenen. Het is noodeloos nogmaals op de gematigdheid der keizerlijke regering te wijzen. Zoo de pogingen der vier mogendheden tot behoud des vredes op hinderpalen zijn afgestuit, heeft toch Frankrijk die hinderpalen niet in den weg gelegd. Breekt de oorlog uit, dan kan Frankrijk zeggen, dat het alles, wat zijne waardigheid toeliet, gedaan heeft, om dien voor te komen. Het zal geene verantwoordelijkheid op zich hebben geladen; het protest der vier mogendheden is daarvan het bewijs. Als tegenover deze feiten Sardinië bedreigd, en, naar alles laat voorzien, zijn gebied bezet wordt, kan Frankrijk niet aarzelen aan de roepstem eener verbondene mogendheid gevolg te geven, met welke het door gemeenschappelijke belangen en traditionele symphatiën verbonden is, nog onlangs door eene verbroedering der wapenen en eene verbinding tusschen beide regerende huizen hernieuwd. De keizerl. regering, bewijzen harer gematigdheid en verzoenings-gezindheid gegeven hebbende, wacht rustig den loop der gebeurtenissen af, het vertrouwen koesterende, dat haar gedrag door Frankrijk en geheel Europa zal worden goedgekeurd."

Door den keizer is op nieuw een protest naar Londen gezonden tegen ieder denkbeeld van verovering. Op deze voorwaarde hebben Engeland en Pruissen hunne neutraliteit toegezegd.

De keizer van Oostenrijk heeft gister een eigenhandigen brief gezonden, waarin het voorstel werd gedaan van eene direkte verstandhouding tusschen Oostenrijk en Frankrijk; keizer *Napoleon* heeft dit echter geweigerd, en de vroegere Engelsche voorstellen hernieuwd.

„*Parijs Woensdag.* De *Patrie* zegt, dat naar alle waarschijnlijkheid het Oostenrijksche leger reeds naar Turijn op marsch is; mededeelingen van verschillende kanten zeggen, dat onderscheidene Fransche divisiën reeds te Genua zijn ontscheept.

Berlijn, Woensdag. Naar de *Kreutz Ztg.* meldt, zoude Denemarken in de laatste dagen een verbond met Frankrijk gesloten hebben.

De gezanten bij den Duitschen Bond hebben eene cirkulaire ontvangen, waarin de Pruissische regering haar leedwezen over Oostenrijks laatsten stap te kennen geeft. Aan het slot van dit stuk wordt verklaard, dat Pruissen zich niet tegen zijn voornemen in een oorlog zal laten slepen, waarbij niet Duitschlands belangen betrokken zijn.

„*Weenen Woensdag.* Het *Reichs gesetsblatt* van heden bevat een nieuwe gemeentewet, en een keizerlijk besluit ter zake van bestellingen van trekpaarden voor het leger.

De *Wiener Ztg.* bevat de adressen van trouw en gehechtheid van den Boheemschen en Moravischen adel.

„*Turijn Woensdagavond.* Heden ten 12 ure had het Oostenrijksche leger nog geene aanvallende beweging gemaakt.

De koning heeft eene proklamatie aan het leger gerigt, dat in zeer opgewekte woorden, is vervat. De koning zegt, dat het leger trotsch mag zijn, om als medestrijders de dappere Fransche soldaten onder de vanen van Italië te zullen zien strijden; de oorlogsleuze zal trouwens zijn: *De onafhankelijkheid van Italie*!

„*Bern Woensdag avond.* De Oostenrijkers hebben in den afgeloopen nacht met een korps van 120,000 man onder bevel van den maarschalk *Giulay* de overtogt over de Ticino bewerkstelligd, in 3 afdeelingen: 60,000 man onder generaal *Benedick*, 30,000 onder maarschalk *Giulay*, 30,000 man onder generaal *Köbel*.

De brug bij Buffalora is gesprongen.

„*Bern Woensdagavond.* De Oostenrijkers zijn bij Buffalora de Ticino overgetrokken, zich begevende in de rigting van Novarra over Ablategresso op Vigevano en Mortara.

Per telegraaf gewordt ons, na het afdrukken der eerste postoplaag, het volgende berigt:

„De *Times* zegt: dat Frankrijk en Rusland twee traktaten hebben gesloten; volgens het eerste zou Rusland aan Frankrijk in den oorlog tusschen Oostenrijk en Frankrijk den laatsten beloofd hebben, door eene vlooten-beweging in de Middelandsche en in de Oostzee bij te staan, en een observatie-leger van minstens 50,000 man aan de Oostenrijksche grenzen te plaatsen. Volgens het tweede neemt Rusland aan, 14 *dagen nadat Oostenrijk in het Sardiniesch gebied is gevallen aan Oostenrijk den oorlog te verklaren.*

De *Advertiser* berigt, dat 10,000 matrozen dadelijk worden aangeworven, en dat de kanaal-vloot ter verdediging van de Britsche belangen tegenover Rusland zal versterkt worden.

(Dat het berigt van de *Times* bevestiging verdient, behoeven wij niet te zeggen.)

De berigten met den Overlandmail ons gebragt, deelen wij hieronder mede. Wij verwijzen bepaaldelijk naar de tijdingen omtrent de **Boni-expeditie,** waarvan we ook nog een partikulier schrijven mededeelen.

— Z. M. heeft benoemd tot burgemeester der gemeente Adorp de heer *J. H. Leopold.* — Den kapt. *A. G. M. Roeloffzen*, van het 7. reg. inf. en den kapt. *D. J. IJzerman*, van het 5. op hun verzoek op pensioen te stellen, met ƒ 990 en ƒ 1020.

:— De hagchelijke toestand van Europa is, naar wij vernemen, het onderwerp geweest der beraadslagingen in de jongste zitting van den ministerraad. Er moet sprake geweest zijn van de oproeping van twee ligtingen der militaire en van de aanvrage van aanzienlijke kredieten voor buitengewone wapeningen, doch er schijnt besloten te zijn voorloopig den loop der gebeurtenissen nog af te wachten, zonder het nemen van buitengewone maatregelen, en uit dien hoofde is bepaald, dat de garnizoens-veranderingen wel zullen plaats grijpen.

---

*— Uit 's Hage schrijft men ons van gister:

Zaturdag aanstaande zal de 2. komp. rijdende artillerie, onder bevel van den kapt. *van Rappard*, van hier naar Leiden marcheren, en wordt ter vervanging van dezelve alhier verwacht, de 4. komp. van het reg. veldartillerie uit Utrecht, onder kommando van den kapt. *van Lijnden.* Maandag aanstaande zal van hier naar Leiden vertrekken het 2. batt. grenadiers, onder bevel van den majoor *Boekman*, en van laatstgemeld

plaats, het 3. batt. jagers, gekommandeerd door den majoor *Ravens*, om alhier weder garnizoen te houden. Op dienzelfden dag zal het 4. reg. dragonders deze stad verlaten en naar Zutphen en Leeuwarden marcheren, en alhier worden vervangen door het van laatstgenoemde plaats verwacht wordende 3. reg. van dat wapen.

*— Van eene partikuliere zijde ontvangen wij de mededeeling der volgende bijzonderheden omtrent de eerste gevechten bij Boni:

»Na veel drukten en moeiten waren wij ten slotte op de reede van Bonthain met 24 koopvaardij- en 12 oorlogschepen bij elkaar verzameld, na daar verschillende maatregelen te hebben genomen, water ingenomen, voeder voor de paarden, enz. zijn wij na twee weken naar Sengay aan de Oostkust van het rijk van Boni in de golf van dien naam, vertrokken. Na daar verzameld te zijn geweest, zijn wij naar de reede Badjoa vertrokken en hier was de geheele vloot den 6. Febr. gearriveerd. Onze drukte kunt ge U niet voorstellen, daar onze stoomschepen deze geheele koopvaardijvloot sukzessivelijk tot hier hebben moeten slepen. Na het afzenden van manifesten aan de koningin en proklamaties aan het volk van Boni, is den 11. de oorlog verklaard, en zijn van den 12. door de marine (250 man) en 2 kolones infanterie, te zamen 750 man, eene sektie-artillerie gedetacheerd onder bedekking der gewapende sloepen. Wij hebben het gevaarlijkste punt geattakeerd en genomen; na de kamp Badjoa te hebben genomen is sukzessivelijk de overige infanterie, kavalerie en artillerie ontscheept, en hebben wij hier een versterkt kamp opgeslagen. Onze 250 man doen nu de geheele dienst van infanterie te velde. Den 18 Febr. zijn de marinetroepen met een stoomschip naar de Noordelijke rivier Tjinrana gebragt, en hebben wij den 19 Febr. 's Konings verjaardag gezamenlijk met de gewapende sloepen gevierd, met inname en bestormen van 2 versterkte plaatsen en afbranden van enkele woonplaatsen van het volk; daarna zijn wij weêr gisteren hier teruggekomen en hebben ons bivouak weêr betrokken.

»Tot nu toe hebben wij 14 dooden en 45 gekwetsten ongeveer, terwijl het getal van den vijand over de honderd zal bedragen; de 1. dag heeft hen reeds 50 dooden gekost. Onder onze gekwetsten is de generaal en chef der expeditie, die zijn kommandement heeft moeten nederleggen en een offic. der marine, *Gravenhorst*, uit de West-Indië; bij de dooden is één offic. der infanterie *Schelfhout*. De marine heeft tot nu toe de meeste lauweren geplukt, en bij het afscheid van den generaal bedankte hij in dier voege: »ik dank de zeemagt voor de reeds door haar bewezen zoo belangrijke en veelvuldige diensten en de land- en zeemagt voor blijk van moed, volharding en gehoorzaamheid onder mijne bevelen." De generaal dus zelf kent ons tot nog toe den eersten palm toe; onze Hollandsche matrozen vechten als leeuwen en zijn gevierd door het geheele kamp.

»Ik heb nog nimmer zulk een schoonen Konings verjaardag gevierd als eergisteren. Leve de Koning!"

:— Zooals reeds gemeld is, zal met 1 Mei a. s. de garnizoens-verwisseling voortgang hebben. Wij vernemen thans, dat Z. M. bepaald heeft, dat, na die verwisseling, de indeeling der regementen bij de brigades eene wijziging zal ondergaan. Tot de 1e brigade, gekommandeerd door den gen.-maj. *Coenegracht*, zullen behooren het 1e en 3e reg. inf.; — 2e brigade, komm. den gen.-maj. *A. P. F. Rigot de Beguins*, het 4e en 5e reg.; — 3e brigade, kommandant den gen.-maj. *J. J. van Mulken*, het 6e en 8e reg. infanterie; — 4e brigade, kommandant den gen.-maj. *M. baron van Geen*, het 2e en 7e reg. infanterie. — De 1e brigade kavallerie zal bestaan uit het 2e en 3e reg. dragonders, kommandant den gen.-majoor *J. G. Wilbrenninck*, en de 2e brigade uit het 1e, 4e en 5e reg. dragonders, komman. den gen.-maj. *F. G. H.* baron *van Utenhoven*.

— Een aantal notabelen van Noord-Holland hebben een komitee benoemd, ten einde den aanleg van een Noord-Hollandschen spoorweg te bevorderen. Tot leden werden benoemd de heeren *de Lange*, voormalig burgemeester van Alkmaar, president, jhr. *de Dieu Fontein Verschuer van Heilo*, *van der Drift*, *van Rheenen*, *de Bergen*, *Coster*, *de Leeuw* en *Hiddebok*, sekretaris.

— Gister avond bragt het korps officieren der Utrechtsche Dd. schutterij serenades bij Giornolicht aan den Kommissaris des Konings en aan Burgemeester en Wethouderen dezer stad. Reeds bij de komst alhier van jhr. *Roëll* was het aanbod tot dit huldebetoon door het korps gedaan en welwillend aangenomen; verschillende omstandigheden deden er de verwezentlijking van eerst nu mogelijk maken, toevallig juist op den dag, waarop de benoeming van jhr. *Roëll*, tot kurator der hoogeschool, hem nader aan de [illegible] en 't gewest bond. Aan 't stedelijk bestuur gevoelde het korps officieren een bewijs van erkentelijkheid schuldig te zijn, voor de welwillende medewerking van wege het bestuur ondervonden, bij de hernieuwde zamenstelling van het muziekkorps der schutterij.

Op 't goevernementshuis en op 't stadhuis was de geachte majoor-kommandant, baron *Taets v. Amerongen*, de tolk der gevoelens van het korps officieren; zoowel de Kommissaris des Konings als de Burgemeester, deze ook namens de beide aanwezige Wethouders, betuigden hun dank voor het hun gebragte blijk van sympathie, en namen, ook met het oog op de ernstige politieke omstandigheden, deze gelegenheid waar, om hun vast vertrouwen te kennen te geven in den goeden geest van het korps officieren en in dien der geheele schutterij.

De muziek kweet zich, onder de leiding van den kapelmeester, uitnemend van hare taak; deze mogt daarvan uit den mond van den Kommissaris en den Burgemeester de betuiging ontvangen. Wat echter hare uitvoering en reeds verkregen ontwikkeling aangaat, eene bevoegde hand zal welhaast dit nader bespreken, en wij mogen dus hier volstaan met ten slotte een paar woorden van hulde te brengen aan de kommissie, aan wie de daarstelling van 't korps was opgedragen, en aan den officier, meer partikulier met de zorg er over belast, voor alles wat zij in 't belang dezer zaak deden.

— Het drietal te Rotterdam is: Ds. *W. T. van Griethuysen*, te Harlingen; *B. J. Adriani*, te Utrecht, en *A. G. Jans*, te Westzaan.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 27 *April*, 2 90 El; — AP. 9.85. Gew. 8 d.

Zitting van de Eerste Kamer Staten-Generaal.

In de zitting van gister is door den Voorz. mededeeling en opgave gedaan van een groot aantal stukken, bescheiden en ontwerpen, sedert de laatste zitting ingekomen, en die bereids evenzeer aan de Tweede Kamer achtervolgens zijn ingezonden. Al deze ingekomen stukken worden voor kennisgeving aangenomen. Evenzeer is ingekomen eene missive van de rijks-kommissie voor de statistiek, daarbij verzoekende, dat zij de gedrukte stukken van de Kamer geregeld moge ontvangen. Op voorstel des Voorz. wordt hiertoe besloten.

Een groot aantal verzoekschriften is sedert bij de Kamer ingezonden, voornamelijk betrekking hebbende: 1. tot het voorstel van den staat omtrent de afkoopbaarheid der tienden, 2. drie adressen betrekkelijk den aanleg van spoorwegen; 3. een aantal petitiën over en meest tegen het door de Tweede Kamer aangenomen tarief van regten; sommige adressen tot wijziging der wet op het armbestuur en 4. een adres waarbij de nadeelen worden uiteengezet voor den waterstand op de Limburgsche Maas, ten gevolge van de afsluiting van het kanaal van *St. Andries*. — Verzending naar de kommissie voor de petitiën.

Eindelijk zijn van de Tweede Kamer ingekomen 13 door haar aangenomen wetsontwerpen. — Verzending naar de afdeelingen, welke op heden zijn zamengesteld en die daarna haren Voorz. en ondervoorz. zullen benoemen. Nadat de centrale afdeeling door den Voorz. was uitgenoodigd, om na afloop der vergadering den loop der werkzaamheden met hem te regelen, is de vergadering gescheiden.

Oost-Indiën.

De *Javasche Couranten* loopen tot den 10 Maart, en deelen de volgende berigten mede:

»Per telegraaf zijn over Soerabaya nadere berigten ontvangen nopens de expeditie tegen Boni. Den 17. Februarij had naar de zijde van Boni eene verkenning plaats gehad, den 19. een gevecht op de Tjinrana. Bij deze gelegenheden hadden onze troepen 12 dooden en 21 gekwetsten. Onder de eersten telt men den luitenant der kavallerie *van der Heijde* en den officier der marine *Gravenhorst*.

»Aan boord van Z. M. stoomschip Amsterdam is een kanon van 60 pond gesprongen, en heeft één van de omstanders gedood en tien gekwetst.

»De gen.-maj. *Steinmetz*, kommand. en chef der expeditie, is genoodzaakt geweest het tooneel der krijgsverrigtingen te verlaten; een vijandelijke kogel had hem den linkerarm verbrijzeld.

»De kolonel *Waleson* had het kommandement der expeditie overgenomen.

»Men was voornemens den 25. Febr. naar Boni op te rukken."

De kusten van Boni zijn verklaard in staat van blokkade.

Wij zijn thans in de gelegenheid de volgende bijzonderheden omtrent de expeditie tegen Boni en de inname van Badjoa mede te deelen.

Gedurende zijn aanwezen te Makasser, werd de goevernements-kommissaris voor Celebes en onderhoorigheden door den koning van Goa bezocht, die sterk en bij herhaling er op aandrong, dat het hem zou vergund worden deel te nemen aan de krijgsverrigtingen tegen Boni, opdat hij daardoor een bewijs van zijne trouw aan het goevernement zou te kunnen geven. Hij werd voor zijn aanbod bedankt, met de verzekering, dat daarvan gebruik zoude worden gemaakt, wanneer de noodzakelijkheid daartoe mogt ontstaan.

Den 21. Januarij arriveerde de goevernements-kommissaris te Bonthain, waar zich reeds een groot deel der expeditionaire magt had verzameld. Eerst den 3. Februarij kon men tot Sandjai gaan en den volgenden dag ter reede van Badjoa. Den 5. Febr. werd het ultimatum afgezonden, met een brief aan de koningin en Hadat van Boni. De zendelingen konden eerst niet aan wal komen; den volgenden dag werden zij echter ontvangen. Den 9. Febr. kwam een zendeling en tolk uitstel vragen, dat verleend werd, doch daar men verder niets hoorde, de oorlogsverklaring den 10. afgezonden en tevens eene aanmaning aan de goedgezinde bevolking om zich te onderwerpen. Dit manifest wilde men niet aannemen, zonder berigt van de hoofdplaats, en van daar kwam geene tijding. De noodige maatregelen werden echter genomen, om het manifest algemeen bekend te maken en onder de volken van Zuid-Celebes te verspreiden.

Inmiddels was de marine en militaire magt onvermoeid bezig geweest met verkenningen zoowel van Badjoa zelf, als van de Tjenrana-rivier en andere punten van de Bonische kust. Men moest tot de landing en den aanval op Badjoa overgaan; dit had den 12 in de beste orde plaats in drie kolonnes; daartoe waren aangewezen 250 man der maritieme divisie, het 10. bataillon, de 3 ponds batterij en eene halve kompagnie sapeurs. Aan de maritieme divisie, aangevoerd door den luit. t. z. der 1. klasse *W. K. van Gennep*, was de aanval op den regtervleugel opgedragen. De tweede kolonne, onder den majoor *Smits*, deed den aanval op het midden en de derde kolonne onder den kapitein *van der Hucht* attakeerde den linkervleugel. De kolonnes werden geleid door de kapiteins *Schröder* en *Steck*, benevens den 1sten luitenant *Meijers*. De tegenstand was kortstondig en het hevigst op den regtervleugel, waarheen een peloton infanterie ter versterking uit het centrum moest worden gezonden. Het verlies van den vijand bedroeg daarbij 30 man en 11 paarden, onder welke eersten, te oordeelen naar het harnachement en de wapens, twee hoofden. Aan onze zijde is een matroos der maritieme divisie doodelijk en een inlander van het 10. bataillon ligt gewond.

Door het onverwachte van den aanval en op het stout voortrukken van onze troepen namen de verdedigers van Badjoa, Beroe, Bola Teloe, Lalaug, Lonvaeij en Bené na eenig geschut- en geweervuur de vlugt, zoo dat men daardoor, in de gelegenheid was, de aan land gekomene troepen tot het gevecht beter slagvaardig te maken; dadelijk ging het voorwaarts, en werden ten spoedigste de opgenoemde kampongs bezet, het terrein buiten de kampongs van vijanden gezuiverd, die, gedekt door ingravingen en in de nabijheid staande maïsvelden, onophoudelijk onze troepen verontrusten en bestookten, zoodat men zich eerst tegen 12 ure des middags in het rustig bezit van het beroemde Badjoa en aangrenzende kampongs kon rekenen, na alvorens nog een kavallerie aanval afgeslagen te hebben, waarbij twee hooge hoofden sneuvelden, als zijnde volgens opgave *Daing Ranka Subauder* van Badjoa en *Daing Lodada* volle neef van de koningin van Boni.

In den loop van den dag werd bijna alle infanterie en artillerie gedebarkeerd en eene positie naar de zijde van Boni ingenomen, die ons verzekerde tegen den grootsten overval van de zijde der Bonieren.

In drie dagen was, door bijzondere voortvarendheid van den kommandant der zeemagt, ondersteund door alle belanghebbenden, de geheele expeditie aan den wal, in welken tijd de depôts enz. gereed gemaakt werden, en kleine verkenningen werden gemaakt in de rigting der N. W. gelegen kampongs, welke, wat het terrein betreft, niet gunstig waren, vermits men daarbij maïs velden, soms van 8 voet hoog opgegroeid, had door te worstelen.

Ten einde beter terrein te vinden voor eene beweging op Boni had de opperbevelhebber den 16. zelf eene verkenning gekommandeerd. Op weg werd na een zeer moeijelijke marsch de kampong Tjilloë-e door het 10. bat. genomen; om de daaruit vlugtenden door een omweg te kunnen overvallen, kon niet gelukken, door den op den weg aangerigte verhakkingen. Daarna werd de kampong Lona genomen, en de vijand tot den strijd uitgelokt; maar te vergeefs, deze stond op grooten afstand te schreeuwen en te joelen, en deed niets dan onze troepen uit de verte te bemoeijelijken, daarbij zich zelven door de maïsvelden dekkende. Men vond nog twee kampongs Lona (er zijn er drie van denzelfden naam) verlaten, maar kwam ten 12 ure terug met een verlies van 21 dooden en gekwetsten; onder de gekwetsten is de 1. luit. der kavallerie *v. d. Heijde*.

Deze verkenning deed zien dat de wijze van oorlog voeren der Bonieren niet dezelfde is, als in 1825, maar meer heeft van een guerilla-krijg; ook heeft het 3. bat. inf. (jeugdige Ambonnezen) die nog nimmer in het vuur waren geweest, zich van eene zeer gunstige zijde doen kennen en heeft de bevelvoerende generaal zelfs bij dagorder hen moeten aansporen, om, wanneer zij in de tirailleur-linie zijn, niet te onstuimig en te ver door te dringen, maar beter naar hunne officieren en signalen te luisteren. Men schrijft dan ook het betrekkelijk aan-

nelijk verlies toe aan die omstandigheid.

Wij hebben alsnu de zekerheid verkregen dat de Bonieren de maïsstruiken met opzet als verdedigingsmiddel bezigen, want wij hebben overal alleen de vrucht afgesneden gevonden.

Den 18. en 19. werden nieuwe verkenningen beproefd, maar de mais stond zoo hoog, dat de bevelhebbers zelfs te paard niets van hunne eigene troepen konden zien. Daarom werd er besloten de maïsstruiken op eene breedte van 500 passen in de rigting van Boni te doen opruimen. Deze proef is volkomen geslaagd, hoewel met een getal van 14 gekwetsten, en bestond, naar men zegt, bij den generaal het voornemen, den volgenden dag naar Boni op te rukken, met de daarvoor bestemde troepen, voorafgegaan door hetzelfde getal opruimers, gedekt door eene zeer sterke tirailleur-linie. Aan dat voornemen is geen gevolg gegeven, door eene wonde, welke de generaal op den 19. heeft bekomen.

Omtrent de wonde van den generaal vernemen wij het volgende:

De generaal, opgemerkt hebbende dat sints een paar dagen de Bonieren zelven de kampongs in brand staken, die nabij ons bivouak gelegen waren, vermoedde dat zij dit deden in de hoop, dat door den fellen wind, die dikwerf waaide, de brand naar het bivouak of naar de kampong Lonraey, waarin onze magazijnen waren opgesteld, zoude worden overgebragt. Den avond van den 18. een bezoek afgelegd hebbende bij den kommissaris ter reede Badjoa, zag hij dat de zeer groote en zuidelijk gelegen kampong, het eigenlijk Badjoa, in brand geraakte en wel van de zuidzijde, zoodat het niet anders kon of zij was door de Bonieren zelven aangestoken. De wind was niet sterk genoeg om dien brand te doen overslaan, doch het was om zich te overtuigen dat die ons etablissement niet in gevaar konde brengen, dat hij zich in den morgen van den 19. in die rigting, zonder geleide buiten de voorposten begaf, en van daar willende terugkeeren, door een in de struiken verborgen en door hem niet opgemerkten Bonier een schot schier *à bout portant* bekwam, dat hem den linker bovenarm verbrijzelde.

Volgens een partikulier schrijven uit Soerabaija zou de arm van den generaal *Steinmetz* waarschijnlijk niet behoeven te worden afgezet

Door den Goeverneur-Generaal van Neêrlands Indië zijn de volgende beschikkingen genomen:

Civiel departement. Benoemd: tot res. van Banka, J. F. R. S. van den Bossche, laatst goeveru. der kust van Guinea; tot pres. der weesk. te Batavia J. J. Modderman; tot kommiezen op het res. kant. tot 2., de 3. C. W. van de Hoff; tot 3. de 1. kl. T. Carst Czn.; te Patjitan J. A. Hofstede; te Sidokari W. A. H. Grauss; bij de dir. van fin. tot 2. komm. mr. F. van Olden; bij de landel. ink. en kult. tot kontroleurs 1. kl. A. A. Boers en C. de Roon Zwaon. thans 1.; tot 2. kontr. J. B. Westenberg, M. J. Brugman en W. F. K. L. de Vogel; tot kontr. 2. kl bij het binnenl. bestuur in de Wester-afd. van Borneo E. K. A. de Neve, thans 3. kl.; tot translateur voor de Eng. taal te Soerabaya, F. Bogaardt; tot lid bij den raad van justitie te Padang J. Verhey.

Bevorderd: bij de dir. der prod. en civ. magt tot hoofdkomm., F. B. van Leeuwen; tot 1. komm. J. A. H. Buddingh.

Ontslagen, op verzoek eerv. de gew. koffij en zoutverkooppakhuism. te Singosirie D. J. Ponse; de loods 1. kl. te Soerabaya C. R. van de Vijver; de assist. de 1. en 2. kl. bij de faktorie van den handel op Japan, C. J. Fektoren, D. de Graeff van Polsbroek; de elève opzigter bij de burg openb. werken werken E. A. Orth; de klerk op het resid. kantoor te Magelang G. A. Pieters; de translateur te Soerabaya, F. W. Mehlbaum; bij den raad van Justitie te Padang op verz. eerv. door vertrek als lid L. H. Deeleman.

Verleend: 2 jaar verlof naar Nederland wegens ziekte aan den adsist. res. voor de politie P. Swerver, en aan den asist.-res. van Modjokerto J. H. ten Kate.

Militair departement. Bevorderd: bij de mil. adm. tot onder-intend. 1. kl. 1. milit, afd. op Java. J. W. Oosterhout; tot betaalm. 1. kl. F. Bosch; tot asp. dem G. L. C. F. Hees; tot apotheker 2. kl. A. A. Bakker Overbeeck.

Ontslagen: op verz. eerv. uit Z. M. mil. dienst, de 1. luit. der inf. C. M. L. Speltie; als adj. bij het 7. bat. inf. de 1. luit. W. A. J. J. Kraal.

Verleend: tweejarig verlof wegens ziekte, aan den kapt. der inf. M. J. Paequé; een jaar verlof naar Nederland C. W. F. Neys.

MILAAN, 23 April.

De Oostenrijksche bevelhebber heeft aan den maire dezer stad, den graaf *Sebregondi*, doen weten, dat den 25. April het Oostenrijksche garnizoen zal vertrokken zijn; in de forten *del Castello* en *Porta-Tosa* zal hij echter eene kleine bezetting achterlaten, om de stad in bedwang te houden.

Te Pavia komen nog dagelijks vele oorlogsbehoeften aan. De jagers zijn reeds langs de linie van de Po en van de Ticino geschaard. Te Cremona is eene militaire brug over de Po geslagen, met schuiten van den Oostenrijkschen Lloyd.

Men verneemt, dat het opperbevel der Oostenrijksche troepen is toevertrouwd aan den maarschalk *Giulay*, die tot chef van den staf heeft den graaf *Kahn*. De intendant-generaal van het leger is de ridder *Ceschi*.

TURIJN, 26 April.

De *Gazetta Piemontese* bevat een besluit, waarbij de onbeperkte magt aan den koning ingeval van oorlog wordt toevertrouwd.

Er zijn buitengewone kommissarissen benoemd voor de afdeelingen Genua, Novara, Alessandria en andere, afhankelijk van den opperbevelhebber of van den minister van binnenlandsche zaken.

De arrestatiën te Milaan door de Oostenrijkers worden bevestigd.

Uit Toskanen meldt men, dat de agitatie steeds toenemende blijft. Bij het jongst vertrek van vrijwilligers uit Livorno hebben de soldaten deel genomen aan de manifestatiën ten gunste der nationale onafhankelijkheid.

BERN, Woensdag 27 April.

De bondgenootschappelijke vergadering is tegen den 2 Mei bijeengeroepen.

Drie bataillons van het kanton Tessin zijn in de wapenen geroepen.

Kapitein *Harris*, die naar Milaan zou vertrekken, is terug ontboden.

WEENEN, 23 April.

Uit Triëst meldt men dat een Engelsch eskader van Maltha naar de Adriatiesche zee is vertrokken, en een tweede eskader in de wateren van Genua zal kruisen.

Uit Turkije ontvangt men zeer onrustbarende tijdingen. In alle provinciën heerscht daar groote gisting.

WEENEN, Woensdag 27 April.

De *Ostdeutsche Post* schrijft: Ongetwijfeld zal Oostenrijk den oorlog alleen moeten voeren; doch onder veel betere voorwaarden dan Frankrijk, ondanks zijnen Piemonteschen geallieërde en zijne revolutionnaire voorhoede. Oostenrijk, in den rug beschermd door het in volle uitrusting staande Duitsche bondsleger, kan zijne volle magt onverdeeld naar het Italiaansche krijgs'tooneel wenden; Frankrijk moet de zijne verbrokkelen. De *Kriegsbereitschaft* van den Duitschen Bond, de ontvlamde geest van het Duitsche volk sporen Frankrijk dringend aan, aan zijne Duitsche grenzen een goed uitgerust observatie-leger te stellen. De Duitsche legerkorpsen aan den Rijn en in Westfalen zullen niet minder dan 150,000 man tellen, en een Duitscher weegt toch wel tegen een Franschman op. Frankrijk zal dus bijna evenveel troepen ter bescherming van zijne grenzen op de been moeten brengen; het eene defensieve leger tegen het andere. Voor den gelokaliseerden oorlog is Oostenrijk niet slechts door zijne overmagt, maar ook door zijne strategische stelling, door zijne vestingen en veilige liniën van aftogt in een beslissend voordeel. Ingeval van een algemeenen oorlog echter — en dat het daartoe moet komen, wordt door hen, die de zaken goed inzien, niet betwijfeld — zouden Duitschland en Engeland weldra aktief zijn, en wij gelooven niet, dat het tweede keizerrijk in staat is, zulk een oorlog te beginnen, en dat de Fransche natie bij al hare ridderlijkheid en geestdrift voor den oorlog het in haar belang zou achten en lust zou hebben om tot zulk een oorlog, over te gaan. De omkeering der openbare meening in het binnenland zou een nog gevaarlijker vijand zijn dan de volken in het buitenland, die men tegen zich heeft in het harnas gejaagd.

(Zulke beschouwingen schijnen het kabinet van Weenen er toe gebragt te hebben, Europa aan al de kansen van een rampzaligen oorlog prijs te geven. Dat de berekeningen van Weenen echter niet in allen deele juist zijn, zal het nu, helaas te laat, zelf begrijpen nadat de houding van Rusland is bekend geworden).

De gemeenteraad heeft een besluit genomen, om een adres van getrouwheid aan den keizer te stemmen, en hem de verzekering te geven van de gezindheid om opofferingen te doen, waar die zullen noodig worden bevonden.

BERLIJN, 26 April.

Uit goed ingelichte bronnen verneemt men, dat gedurende de tegenwoordigheid van aartshertog *Albrecht* wel mededeeling is gedaan van Oostenrijks plan betreffende het ultimatum, maar dat ons kabinet daartegen met kracht is opgekomen.

LONDEN, 26 April.

Op het banket van den lord mayor heeft lord *Derby* natuurlijk over de buitenlandsche aangelegenheden gesproken. Alle hoop, zeide hij, was nog niet vervlogen, en nog werden pogingen aangewend, om eene uitbarsting te voorkomen. Hierop tot eene mededeeling overgaande van hetgeen verrigt was in het belang des vredes, waaronder in de eerste plaats *Cowley's* zending behoort, zeide hij, dat deze alle vooruitzigt opleverde van te zullen slagen, toen ongelukkig, in de meening dat zij mislukt was, het Russiesche voorstel werd gedaan, dat de regering minder geschikt achtte. Hierop werden als grondslagen der beraadslagingen voor het kongres de door lord *Cowley* gestelden aangenomen. Dat de moeijelijkheden sedert gerezen niet die grondslagen maar slechts de toelating tot het kongres betroffen, is een bewijs dat de bemiddeling van eene mogendheid tot geene moeijelijkheid zou geleid hebben. — De regering heeft al het mogelijke gedaan om de striktste onpartijdigheid in acht te nemen. Toen zij de overtuiging erlangde, dat Oostenrijk een onwettigen drang op Sardinië uitoefende, heeft zij zich tegen Oostenrijks pretentiën verzet, en toen Sardinië onbillijke eischen deed, heeft men ook daaraan geen gehoor willen geven. In die onpartijdigheid heeft zij steeds den besten raad gegeven en is daarin trouw ter zijde gestaan door Pruissen, welks stelling in deze, om zijne verhouding tot Oostenrijk en geheel Duitschland, vrij moeijelijk was. De moeijelijkheden, gelijk reeds gezegd is, bestonden in de schikkingen voor de bijeenkomst van het kongres. Die moeijelijkheden zijn niet te boven gekomen, en nu is het oogenblik daar, dat Engeland zich niet meer kan bezig houden met onderhandelingen die toch tot niets leiden, en wier voortzetting met zijne eer onbestaanbaar zou zijn, zonder den vrede te dienen. Met leedwezen moest Spr. zeggen, dat Oostenrijk Engeland beleedigd had door het zenden van het ultimatum aan Sardinië. Nog op het laatste oogenblik was eene poging gedaan, om nl. den eersten bemiddelingsweg onder zekere voorwaarden weêr in te slaan. Tot zooverre wat gedaan is. Voor het vervolg had de regering zich de volgende gedragslijn gesteld: strikte onzijdigheid, zonder eenige verbindtenis of belofte jegens wie ook, en met inachtneming van Engelands belangen in Italië en de Middell. zee, tevens gereed om wanneer er eenige kans toe bestaat, dat dit met vrucht geschieden kan, zijn invloed in het belang des vredes aan te wenden.

De *Times* deelt eene depêche mede door den graaf *de Cavour* aan het Zwitsersche goevernement gezonden, gedagteekend den 16. April, in antwoord op het besluit van Zwitserland, om de onzijdigheid te bewaren en het onzijdig gedeelte van Savoije te bezetten. Piemont zal de onzijdigheid van Savoije eerbiedigen; het zal de bezetting van dat gedeelte van Savoije door de Zwitsersche troepen toestaan, en zal met genoegen het voorstel van den heer *Staempfli* aannemen, om eene kommissie uit Piemontesen en Zwitsers te benoemen, ten einde de besluiten te dien aanzien in werking te brengen. Turijn, Bern of Genève worden als zetel van die kommissie voorgesteld.

LONDEN, Woensdag 27 April.

Men weet, dat *de Morning Herald* gisteren heeft aangekondigd, dat de Engelsche regering een officieel berigt van Oostenrijk heeft ontvangen, dat die mogendheid de tusschenkomst van Engeland heeft aangenomen; de *Chronicle* bevat daarentegen een berigt, met groote letters gedrukt, waarin de groote toegevendheid van Frankrijk wordt erkend, en tevens, dat het goevernement een beroep op het Wetgevend Ligchaam gedaan heeft, genoodzaakt als het daartoe was, door den inhoud van het verdrag met Piemont.

— 27 *April.* Gec. $91^1/_4$; Peru $4^1/_2$ pCt. 85; 3 pCt. 65; Venez. 5 pCt. 38, $2^1/_4$ pCt. 16; Port. 3 pCt. 40; Sp. 3 pCt. 39; $1^1/_2$ pCt. 27; Rusl. $4^1/_2$ pCt. 91; 5 pCt. 108; Holl. $2^1/_2$ pCt. 58; 4 pCt. 96; Sard. 77.

PARIJS, 26 April.

Naar men berekent zijn op het oogenblik van onze troepen reeds 35 à 40,000 man in Sardinië, voor het einde dezer week zullen er 75 of 80,000 zijn.

De keizer vertrekt den 5. Men zegt dat prins *Jérôme* welligt gedurende zijne afwezigheid de zaken zal besturen.

De grenadiers der garde hebben heden ter Tulleriën hun vaandel gehaald. De keizerin heeft het met geestdrift omhelsd.

De *Moniteur de l'Armée* bevat de cirkulaire van den minister van oorlog, waarbij de verlofgangers worden opgeroepen; 150,000 man zullen daardoor onder de wapenen komen.

De heer *de Morny* heeft na de indiening der gisteren vermelde mededeelingen tot de vergadering gezegd, dat uit die mededeelingen blijkt, dat de keizer, zonder het edelmoedig en verheven doel, dat hij zich had voorgesteld, uit het oog te verliezen, geen oogenblik de gematigdheid die zijne staatkunde kenmerkt heeft laten varen. Hij heeft steeds alles aangegrepen wat de bemiddelende mogenheden opperden en de late indiening van het onderhavig ontwerp is het bewijs dat hij steeds gewenscht heeft tot eene vreedzame oplossing te geraken. De groote mogendheden zijn daardoor gerustgesteld en, zoo de oorlog onvermijdelijk is, zal hij ten minste beperkt zijn.

De Italianen alhier woonachtig zullen een komitee benoemen om maatregelen te nemen in het belang der Ital. zaak.

De hertog *v. Malakoff* zal als gezant waarschijnlijk vervangen worden door den heer *de Bourqueney*.

PARIJS, 26 April.

De zaakgelastigde van Frankrijk te Weenen, de heer *de Banneville*, heeft last ontvangen, Weenen te verlaten, zoodra de Oostenrijksche troepen de Ticino zullen zijn overgetrokken.

De officieële aanvrage van het Sardiniesche goevernement, aan den Keizer, is geschied krachtens het defensief verdrag tusschen beide kabinetten gesloten. Deze aanvrage is aan den raad der ministers, daartoe bijeengeroepen, ter kennis gebragt.

Men spreekt van drie manifesten, het eene aan de groote Staatsligchamen, het tweede aan het leger en het derde aan Europa gerigt.

Men leest in den *Nord:*

»Het feit, hetwelk wij onder alle voorbehoud ge-

meld hebben, van het verpanden der diamanten van de Oostenrijksche kroon, aan het huis Sina, voor de som van . . . , schijnt zich te bevestigen."

— 27 *April*. Rente kont. $4\frac{1}{2}$ pCt. 89,50; op tijd 3 pCt. 62,— ; Fr.-Oost. Spw. 402; Sp. 3 pCt. 37.

MARSEILLE, 26 April.

Uit Napels heeft men brieven van den 23. April, waarin gesproken wordt van oproerigheden die te Palermo zijn uitgebarsten, en die vele arrestatiën ten gevolge hebben gehad. Een brief spreekt van 300 personen, die in hechtenis zouden genomen zijn. De oproerige beweging was ontstaan, ten gevolge van 't gerucht, dat er verspreid was, van den dood des konings.

Uit Rome schrijft men van den 23. April, dat de Oostenrijksche bezettingen zijn vermeerderd, en dat de arbeid aan de vestingswerken te Ancona is gestaakt.

De universiteit van Bologna zal niet gesloten worden.

Te Florence heeft de graaf *Gualterio* eene brochure geschreven ten gunste van den graaf *de Cavour*, en heeft daarop last ontvangen Toskane te verlaten. Hij heeft hieraan niet gehoorzaamd, maar heeft zich in het hotel van het Sardinische gezantschap begeven, als kamerheer van den koning van Sardinië.

ADVERTENTIEN.

*** Op den 24. April 1859 is te Utrecht overleden ANTONIE DE BIE, Weduwenaar van GRIETJE VAN AMERONGEN, in den ouderdom van ruim 78 jaren.

*** Voor de vele bewijzen van deelneming betoond gedurende de ziekte en bij het overlijden zijner geliefde Echtgenoote, betuigt de ondergeteekende ook namens zijne betrekkingen den hartelijksten dank.

Utrecht, 28 April 1859. C. REEDE.

*** Gevoelig voor de veelvuldige deelneming bij het ongeluk, dat mij in den nacht van Zaturdag op Zondag jl. door eene kwaadwillige hand had kunnen treffen, betuig ik langs dezen weg mijnen welmeenenden dank.

Utrecht, 27 April 1859. C. SIERAT.

*** De ondergeteekende, behoorende tot dat gedeelte der Leden van de Provinciale Staten in dit gewest, hetwelk met den 1. Julij 1859 moet aftreden, betuigt bij deze, zijnen dank aan de Kiezers voor het in hem gestelde vertrouwen, en verzoekt bij eene nieuwe keuze niet meer in aanmerking te komen.

Utrecht, 27 April 1859.

W. J. VAN HOIJTEMA.

TE HUUR:

*** Drie KAMERS, op een fatsoenlijken en vrolijken stand, naar verkiezing met of zonder *Ameublement*, terstond te aanvaarden. Te bevragen bij den Boekhand. W. MAARSCHALKERWEERD. Vinkenburgsteeg.

TE HUUR:

*** Bij burger lieden zonder kinderen: Een GEMEUBILEERDE KAMER met Alkoof, met Kost en Bediening, naar verkiezing, tegen matigen prijs. Brieven franco onder lett. M. bureau dezer Courant.

*** Op een fatsoenlijken stand, binnen Utrecht, wordt **gevraagd** een BOVEN- of GEHEEL HUIS met vijf Kamers, met de belasting mede den prijs van *f* 300,— niet te boven gaande. Adres met franco brieven onder lett. A. aan het bureau dezer Courant.

*** **Men vraagt** voor een aantal jaren te **huur**, eenen grooten droogen KELDER, tusschen de Bakker- en Smeebruggen. Adres onder lett. Z. met opgave van huurprijs en conditiën bij den Boeken Papierhandelaar J. EIJKEL.

*** **G. B. BROM,** KOPERSLAGER, is **verhuisd** naar de Oude Gracht, tusschen de Bakker- en Jansbruggen, wijk G n⁰. 33, naast de Schoenwinkel van Mej. *van der Veer*.

*** De ondergeteekende heeft de eer het geachte publiek te berigten, dat zijn WINKEL in Garen, Band, Kramerijen etc. op de Oude Gracht, hoek van de Vinkenburgsteeg, van af morgen den 29. dezer zal **gesloten** zijn, terwijl zijn MAGAZIJN in genoemd vak **verplaatst** is naar de Oude Gracht bij de Hamburgerbrug, E. N⁰. 90.

Utrecht, 28 April 1859.

T. UHLENBROEK.

ER WORDT GEVRAAGD:

*** Een SMIDSKNECHT, *Vuurwerker*, voor Rijtuigen, die zijn werk in den grond verstaat. Adres bij IJSENDOORN, te Zeijst

HANDSCHOENEN MAGAZIJN.

*** JOH. BISCHOFER, uitgepakt in *den Gouden Leeuw*, berigt aan het geachte Publiek, dat de zekere sluiting van genoemd Magazijn is bepaald op den 30. dezer; zich inmiddels beleefdelijk aanbevelende.

*** Het KANTOOR der **Algemeene Expeditie** *H. TIMMERMANS & C.* wordt met Mei aanstaande verplaatst van de Jansbrug naar de huizing van *J. Berlijn* in de Lijnmarkt bij de Maartensbrug.

J. DE VOS, Agent.

URBANUS PILLEN,

bereid volgens het aloude en echte Recept waarop men in het bijzonder attent maakt.

*** Zijn zeer nuttig in ongesteldheden der MAAG, en werken heilzaam op de SPIJSVERTERING. Zij zijn uitmuntend tegen de GAL, SCHERPTE in het BLOED, en UITSLAG der HUID, zij zijn ZACHT LAXEREND en SLIJMAFDRIJVEND. Verzegelde doozen van $37\frac{1}{2}$ Ct. en dubbele Doozen van 75 en 150 Ct., zijn in onderstaande Dépôts verkrijgbaar gesteld.

Amsterd., J. Alsteede Droogist Heilig Weg D. 321.	Nijmegen Gebr. Swemmelaar.
Amersf., Gebr. Bruning.	Rotterd., A. van den Toorn, Apoth., Weste Wagenstr.
Arnhem, S. Holland.	Tiel, D. v Wermeskerken.
Breukelen, J. Vlaanderen.	Utrecht, F. Altena, Apoth. en Droog. op het Steenweg over de Donkerstr N⁰. 372.
Brummen, S. J. van Rijn	Wageningen, A. Assman.
Culenburg, C. Rademaker.	Woerden, L. Ruijten
Deventer, J. Muller.	Wijk bij Duurs., Wed. C. Zorn.
Gorinchem, H. F. de Mol.	IJsselsteín, H. Moolhuizen.
Harmelen, J. C. Haasse.	
Leksmond, H. Glinderman.	

COCOS-ZEEP.

*** **DEZE ZEEP** schuimt sterk, reinigt oogenblikkelijk, ontneemt alle scherpte aan de huid, maakt haar zacht en blank, en geeft haar een jeugdig frisschen tint. Men koopt een groot stuk voor 15 Ct.

Zij is ook verkieslijk boven andere Zeepen voor het wasschen van gekleurde Goederen en Zijden en Wollen Stoffen, daar zij, van eene zuiverder en minder scherpe loog bereid, de kleuren minder aandoet en de wol niet hard maakt.

De goede echte soort die in het **VERKOOPHUIS** *en de bekende Dépôts* te verkrijgen is, heeft den naam H. KERCKHOFF zoowel op de Zeep als op het Etiquet. Zij onderscheidt zich bovendien van de nagemaakte soorten door hare kleur, die wit en doorschijnend is, door droogte en hardheid in het aanvoelen. De nagemaakte gelijken in kleur en aanvoelen veel op eene vetkaars.

Wij verzoeken de Dépôthouders instantelijk hunne Kalanten op deze bijzonderheden opmerkzaam te maken.

Dr. HARTUNG'S KRUIDENPOMADE

versterkt den groei van het Haar en werkt zoo voordeelig, dat de laatste levenskiem in den knobbel weder ontwikkeld wordt en een nieuwe wasdom begint. Zij verhindert het uitvallen en ontijdig grijs worden, maakt het Haar krachtig, glanzend en golvend. Het glazen Potje is 75 Cents.

De Kina-Olie

van Dr. HARTUNG

werkt zeer weldadig op het Haar en is vooral bij Kinderen zeer nuttig, daar zij het buitengewoon digt en fijn als zijde maakt. Aan den Baard geeft zij eene zachte buigzaamheid, terwijl zij zich bijzonder onderscheidt door de eigenschap de Haren een schoonen glans te geven. De Flakon kost 75 Cts.

HET FAMILY TOOTH POWDER

is eene zuivere compositie uit het plantenrijk, frisch en aangenaam van smaak. Het sterkt het Tandvleesch, maakt, dat de Tanden stevig vastzitten, hergeeft hun de paarlwitte kleur der jeugd, bewaart het verglaassel, zuivert den adem en verhindert dat aangestoken Tanden tot verder bederf overgaan. Prijs 40 Cts. het Doosje.

Amsterdam Verkoophuis.	Bodegraven, *B. E. C. Schlatman.*
Utrecht *T. Uhlenbroek* Bakkerb.	Hilversum, *R. J. J. v. Alphen.*
„ *T. Uhlenbroek* Choorst.	Vianen, *B. Swaving.*
„ *L. J. R. Bosch* Lijnm.	Wijkbij Duurst., Wed. *C. Zorn.*
„ *P. J. Huinck*, „	IJsselstein, *J. J. Groenhoff.*
Amersfoort, Gebr. *Bruning.*	Zeist, *C. G. Adlung*;
„ *G. C. T. v d. Roemer.*	en in de bekende depots in de andere steden.
„ *A. H. v. Ruyven.*	
Baarn, Gez. *Petersen Nobbe.*	
„ *E. v. Dapperen.*	

*** Bij den ondergeteekende is verschenen en verder alom verkrijgbaar:

Twee Leerredenen van L. F. BUNGENER, Predikant te Geneve, gehouden te Utrecht, op den 17. en 19. April 1859, in de Hoofdzaak medegedeeld door een toehoorder. Prijs 30 Cts.

J. HERFKENS Fz.
St. Janskerkhof.

*** Bij S. E. VAN NOOTEN te *Schoonhoven* is heden verschenen:

BIJBELSCHE GESCHIEDENIS

IN

13 TABELLEN,

ten gebruike van

CATECHISATIËN EN SCHOLEN,

DOOR

R. A. S. PICCARDT,

Theol Doct. en Pred. te Goes.

in groot 4⁰ formaat, op stevig papier, in netten omslag.

Prijs 40 Centen.

ZSCHOKKE's Nieuwste Werk

*** wordt thans onder den titel:

VROUWENSPIEGEL,

HUIS- EN HANDBOEK VOOR CHRISTELIJKE VROUWEN EN MEISJES; bewerkt naar **H. ZSCHOKKE**, door **Dr. W. B. J. VAN EYK,**

bij A. TER GUNNE te *Deventer* uitgegeven.

1e Aflevering à 35 Cent.

Compleet in 5 afl., met gesteendr. titel en Eng. linnen band, bij inteekening *f* 1.75.

Dit werk zal zeker geen minder debiet vinden dan **DE WEG TEN LEVEN,** van denzelfden Auteur, waarvan in korten tijd **duizende** ex. verkocht zijn.

APRIL.	GEHUWD.	
21	F. W. v. Gent en G. H. H. de Ruijter.	Tiel.
21	F. J. de Haan en R. Sijpersma.	Sneek.
21	J. F. de Jong en S. S. du Moulin.	Amsterdam.
20	H. P. de Jong en D. v. Ancum.	Harlingen.
21	L. Maes en M. Harveij.	Amsterdam.
21	S. J. Mollema en M. J. Nuijsink.	Amsterdam.
24	C. Masdorp en A. C. S. M. Schilling.	Alkmaar.
21	T. G. Reitsema en T. F. Boersma.	Dockum.
21	S. IJ. Sterkenburg en G. O. Potsma.	Bolsward.
	BEVALLEN.	
22	G. v. Bemmelen geb. Serurier, do	Leijden.
23	J. S. Bleeker geb. Loos, zoon.	Sneek.
24	J. M. Briel geb. Kartluke, dochter.	Amsterdam.
24	C. P. Baarsma geb. Mulder, dochter.	Amsterdam.
20	E. Dijk geb. Mesdag, doode dochter.	Groningen.
23	B. J. v. Dam geb. v. Eijken, zoon.	Amsterdam.
24	P. Eudt geb. de Koning, zoon.	Zaandam.
24	B F. Gibs geb. Singels, dochter.	Dordrecht.
24	L. P. C. O. Geselschap geb. Burnard, z.	IJsselmuiden
24	M. J. Havët geb. Mosterman, dochter.	Amsterdam.
22	A. Meijers geb. Ereira, doode dochter.	's Hage.
18	A. E. Moll geb. Staal, zoon.	Zutphen.
22	C. Moolenburgh geb. Hocke v. Weel, z.	Zierikzee.
24	M. S. v. Oosterterp geb. Goedknecht, z.	Amsterdam.
22	R. Vermeulen geb. D'Hont, zoon.	Middelburg.
23	A. C. v. d. Vliet geb. Cats, zoon.	Zierikzee.
24	G. A. v. Wageningen geb. Meijer, d.	Dordrecht.
	OVERLEDEN.	
20	J. M. IJ. Bazendijk geb. de Wilde, 55 j	Zutphen.
22	A. v. Broekhuijsen geb. v. Weijnen, 86 j.	's Hage.
24	P. de Boer, 60 j.	Medemblik.
18	A. ten Cate, zoon 21 j.	Almelo.
18	N. v. Engelenburg geb. Broertjens, 80 j.	Amsterdam.
18	C. E. Gorter geb. Braaksma, 71 j.	Leeuwarden.
24	A. Gallis geb. Meijboom, 66 j.	Amsterdam.
19	J. Hoekstra, zoon.	Harlingen.
20	Mej. A J. Hagedoorn, 33 j.	Almelo.
22	H. J. Hussem, zoon 14 j.	Dokkum.
22	J. W. P. v. Ittersum v. d. Oosterhoff geb. v. Westerholt, 61 j.	Zutphen.
23	A. Munnickhuizen, 30 j.	Delft.
23	A. F. Pigeaud, 50 j.	Schiedam.
25	H. v. Reimes geb. Duijtshoff, 59 j.	Arnhem.
17	J. D. N. v. d. Trappen geb. Temminck.	's Hage.
2	A M. v. Vollenhoven geb. Senheiter, 34 j.	Rotterdam.
24	P. Verwoert, 74 j.	's Hage.
25	M. P. Valentijn, 76 j.	Rotterdam.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Nederl. Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (*Zonnenburg.*)

April	Uren	Wind-rigt.	kr. N. ā	Barom. bij 0⁰.	Ther F.	Afwijk. d. Temp.	Vochtigh.	Gev. regen.	*Opmerkingen.*
27	2	o.	12.0	763.34	54.7	— 3.1	0 58	0.	Bewolkt.
	10	o.	2.0	60. 6	42.8	— 6 3	0.78	0.	Helder.
28	8	o.	22.0	56.11	46.4	— 6.8	0.71	0.	Ligt bewolkt

PRIJZEN DER EFFEKTEN.

AMSTERDAM 27 April 1859.

NEDERLAND.					
Werkel. Schuld . . .	$2\frac{1}{2}$	pCt.	$55\frac{1}{2}$	$57\frac{3}{4}$	57
dito dito	3	„	$68\frac{1}{2}$	69	$68\frac{1}{2}$
dito dito	4	„	$88\frac{1}{4}$	$89\frac{1}{4}$	89
Handelmaatschappij . .	$4\frac{1}{2}$	„	134	137	$136\frac{1}{4}$
Oost-Indische Leening	4	„	88		
SPANJE.					
Obligatien	$1\frac{1}{2}$	pCt.	$26\frac{1}{4}$	$27\frac{1}{4}$	27
Obligatien	3	„	39	$39\frac{3}{4}$	
Binnenl. Schuld	3	„	$36\frac{1}{2}$	$37\frac{1}{8}$	37
PORTUGAL.					
Obligatiën	3	pCt.	$38\frac{7}{8}$	$39\frac{3}{8}$	$39\frac{1}{4}$
dito 1856/57	3	„	$38\frac{1}{4}$	39	$38\frac{1}{2}$
RUSLAND.					
Oblig. bij *Hope en C⁰.*	5	„	$98\frac{3}{4}$	$99\frac{3}{4}$	$99\frac{1}{8}$
Obligat. 1828 & 1829.	5	„	$98\frac{3}{4}$	$99\frac{1}{4}$	$99\frac{1}{4}$
Certifikat. 1831 & 1833	5	„	81		
Certifikaten 1840 . . .	4	„	78		
dito 5e Serie	5	„	1		
dito 1855 6e Serie . .	5	„	94	$95\frac{1}{4}$	95
POLEN.					
Obligatiën	4	pCt.	71		
OOSTENRIJK.					
Oblig. Metaliek	5	pCt.	$40\frac{7}{8}$	44	$42\frac{1}{4}$
Oblig. Rente Am. . . .	5	„	$56\frac{1}{4}$	59	59
dito dito Nat. 1854. .	5	„	47	49	43
dito dito	$2\frac{1}{2}$	„	$23\frac{1}{2}$	$25\frac{1}{4}$	$24\frac{1}{2}$
BRAZILIE.					
Geldl. 1824, £ 100 . .	5	pCt.	96		
AMERIKA.					
Ecuad. Oblig. 1855 . .	1	„	15	$15\frac{1}{4}$	
Venez. Oblig 6 pCt., nu	5	„	$37\frac{1}{4}$	38	
Grenada, Oblig. . . .	$3\frac{1}{4}$	„	$14\frac{3}{4}$	$15\frac{1}{4}$	
Mexiko, Obl.	3	„	$16\frac{1}{2}$	17	$16\frac{1}{2}$
N.-Am. Illin. Obl. C. B.	7	„	75	77	77

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.

BIJVOEGSEL
BIJ DE UTRECHTSCHE COURANT VAN
DONDERDAG 28 April 1859, N°. 101.

Stedelijke Raad van Utrecht.

Zitting van Donderdag 20 April.

Voorz. Mr. *N. P. J. Kien.*

Tegenwoordig zijn 25 leden; afwezig de HH. *Trip. v. Boetzelaer*, *Bosch* en *Visscher*.

Is ingekomen:

eene voordragt ten aanzien van een rekwest van den hoofdonderwijzer *Bosch*, strekkende om, behalve het pensioen van rijkswege ook een pensioen uit stadskas te mogen ontvangen, — ter sekretarie.

eene mededeeling van B. en W., betreffende de bestemming van het huis wijk F no. 354, — ter sekretarie.

Aan de orde is de behandeling van het ontwerp-reglement tegen het bewonen van gebouwen, die als schadelijk voor de openbare gezondheid voor bewoning ongeschikt zijn.

Hierover worden de algemeene beraadslagingen geopend.

Den heer *v. Nooten* is het voorgekomen, dat bij al de zorg, die de plaatselijke wetgever voor de openbare gezondheid behoort te dragen, hij evenwel behoort te waken, dat zijne verordeningen geen inbreuk maken op de algemeene wetten van den Staat. Spr. is van oordeel, dat door deze verordening de eigendom niet slechts beperkt wordt, maar het regt van eigendom eigenlijk wordt opgeheven. Dat regt toch bestaat in de bevoegdheid van het volste genot te hebben van eene zaak; het gebruik daarvan kan door openbare verordeningen wel beperkt, maar niet vernietigd worden. Spr. meent, dat dit laatste gebeurt als de raad verklaart, dat een huis niet bewoonbaar is, en het gevolg daarvan zal zijn, dat het zal moeten ledig staan tot de eigenaar, die er wordt uitgezet, zal goedvinden de gewenschte verbeteringen aan te brengen of het gebouw te vernieuwen. Spr. gelooft, dat dergelijke beperkingen inbreuk maken op de algemeene wet, en wel op art. 147 der grondwet in verband met de wet op de onteigening ten algemeenen nutte. In art. 69 van laatstgenoemde wet is bepaald hoe behoort te worden gehandeld in het geval, waarin men wil voorzien; dáár leest men, dat de onteigening van een besmet perceel plaats heeft 1. krachtens koninklijk besluit, 2. bij besluit van gedep. Staten en 3. in zeer dringende gevallen, door het gemeentebestuur kan worden bevolen, welk laatste echter binnen tweemaal vierentwintig uren aan gedep. Staten daarvan kennis geeft. De wet heeft dus het geval voorzien, dat een gebouw een tijd lang in een toestand kan zijn schadelijk voor de openbare gezondheid, maar daarbij waarborgen verbonden voor den eigenaar. Spr. meent, dat deze verordening met dat stellig voorschrift in strijd is, en dat bij eene verordening op eene andere wijze in het onderwerp zal moeten worden voorzien, hetgeen echter niet te doen zal zijn door amendementen in dit ontwerp te brengen. Indien toch de raad oordeelt, dat een gebouw tot bewoning ongeschikt wordt, dan is er een andere wettige weg open om verbetering aan te brengen, dat nl. bevolen worde, dat de aangelegenheid die het huis schadelijk maakt worde hersteld, of dat men zulks late verrigten ten koste van den eigenaar.

De heer *Schuurman* deelt het gevoelen van den heer *v. Nooten*, en het komt hem daarenboven voor, dat in deze verordening inbreuk wordt gemaakt op de magt van het uitvoerend gezag. In art. 3 toch wordt gezegd, dat B. en W. de herstellingen zullen bevelen, en in art. 5 wordt gezegd, dat zoo de herstelling niet of niet voldoende geschiedt, daarvan kennis zal worden gegeven aan den raad. Spr. gelooft niet dat dit de kracht van B. en W. bevordert en acht dus ook in dat opzigt de verordening niet aannemelijk.

De heer *de Muralt* zegt, dat toen voor eenigen tijd de komm. belast met het ontwerpen eener verordening op het bouwen en sloopen, van de gezondheidskommissie algemeene regels ontvangen had, die men daarbij in acht behoorde te nemen, zij gemeend heeft, dat die in het niet gevoegelijk in een reglement op het bouwen en sloopen te dezer stede zouden zijn toe te passen; zij had zich evenwel toen overtuigd van de wenschelijkheid om maatregelen te nemen tegen het bewonen van gebouwen, die oorzaak kunnen zijn van ziekte, niet zoo zeer in het belang der bewoners van die gebouwen, als wel in het belang van het algemeen. Te gelijker tijd is van de gezondheidskomm. ontvangen eene koncept-verordening tegen de bewoning van gebouwen schadelijk voor de openbare gezondheid. De strekking daarvan was dezelfde als van het ontwerp nu voorgedragen. De vraag, of de gemeente-wetgever zoover mogt gaan van door zijne bepalingen de ingezetenen als het ware indirekt te onteigenen, heeft bij de komm. ook zwaar gewogen. Zij was echter, na rijpe overweging, eenparig van oordeel, dat het hier niet was *onteigenen*, maar alleen *beperken van het gebruik* van den eigendom. Bij deze verordening toch wordt geene straf bedreigd tegen in *eigendom hebben* of het *bezit* van een gebouw voor bewoning ongeschikt, maar alleen tegen het *laten bewonen* en het *bewonen* daarvan; alle ander gebruik van dat gebouw blijft vrij; en dat is slechts eene beperking van het gebruik van den eigendom, hoedanige beperking de plaatselijke wetgever bevoegd is vast te stellen, waarop art. 625 BW. verwijst.

De heer *v. Nooten* meent, dat duidelijk genoeg uit inhoud en strekking voortvloeit, dat het hier niet is eene beperking van het gebruik van den eigendom, maar eene opheffing van den eigendom. Ware het een tijdelijke maatregel, dan zou men nog kunnen zeggen, dat het gebruik slechts voor geringen tijd wordt opgeheven. Hier echter wordt ten eenemale het gebruik voor het vervolg opgeheven; het huis zal ledig blijven staan zonder nut en doel. De eigendom bestaat in het gebruik en het genot; waar geen gebruik en genot is, is geen eigendom, heeft de zaak voor den eigenaar geen waarde meer. Spr. meent dus, dat de verord. te ver gaat en treedt in het eigendomsregt zelf; dat regt is voor geen aanranding vatbaar.

De heer *Pabst* verschilt geheel in meening met den vorigen Spr. Hij gelooft niet, dat de bepalingen eenigzins in strijd zijn met de algemeene wet. De heer *v. Nooten* heeft aangehaald de onteigeningswet en wel art. 69. Volgens dat art. wordt een huis afgebroken of onteigend, omdat men vreest dat eene besmetting, die ontstaan is, zal voortgaan. Daar is dus degeen, wiens huis onteigend wordt, degeen die in gevaar verkeert. Hier echter geldt het iemand, die een eigendom heeft in zoodanigen toestand. dat het anderen in gevaar brengt. Nu begrijpt Spr. niet, dat men zegt, dat het eigendomsregt zóó ver gaat, dat hij die een voorwerp heeft waardoor hij zijne medeburgers kan benadeelen in het beste wat zij hebben, hunne gezondheid, in bescherming moet genomen worden. Spr. ontkent dat. De maatschappij heeft aan een bestuur opgedragen de zorg voor de algemeene belangen, en is het nu inbreuk maken op dergelijke belangen, als men belet het gebruik van een werktuig, dat zoodanige gevolgen kan hebben? Spr. gelooft dat zoodanig bestuur, zonder schadeloosstelling te verleenen, het regt heeft te zeggen: »Gij zult dat werktuig daarvoor niet gebruiken."

De heer *Ackersdijck* zegt, dat de raad juist nu een der gewigtigste hem opgelegde pligten zal vervullen, nl. maatregelen voor te schrijven tegen de ongezondheid, tegen datgene wat de dierbaarste belangen der bewoners bedreigt. Spr. wenscht zich geluk, tot de vervulling van dien pligt te kunnen meêwerken. De vraag, of het wel geoorloofd is eene verordening als deze te maken, verwondert hem. In geen beschaafd land toch is er twijfel, dat men niet mag gedoogen, dat een huis tot woning gebruikt worde, waarin men niet gezond zou kunnen zijn. Dat wordt nergens betwist, en Spr. zou wenschen, dat men geen tijd verspilde om daarover te diskuteren. Het regt van eigendom bestaat in het vrij gebruik van zijn goed, behoudens de beperkingen waarop de wet wijst. Nu is de bescherming van de gezondheid en het leven wel een der gewigtigste redenen van beperking; en dat het algemeen zoo begrepen is, kan men zien in de wetgeving van andere landen, en in die van ons eigen land. In de meeste steden is men ons voorgegaan in het uitvaardigen van verordeningen overeenkomende met dit ontwerp. Het is ook door het hoogste geregtshof uitgemaakt, dat dit tot het regt en tot de pligten van de plaatselijke besturen behoort. Wie toch, vraagt Spr., kan ernstig zeggen: ik wil het regt hebben om mijzelven en mijne naburen en stadgenooten aan eene oorzaak van ziekte en sterfte bloot te stellen? Als zoo iemand overigens niet onverstandig genoeg is, om onder kuratele gesteld te worden, dan moet men hem toch beletten zulk een gewaand regt in toepassing te brengen.

De heer *v. Lier* doet den heer *v. Nooten* opmerken, dat hier geen onteigening plaats vindt; onteigening heeft plaats als den eigenaar, tegen zijn wil en zin, ten nutte van het algemeen, zijn eigendom, tegen vergoeding, ontnomen wordt; hier echter geldt het slechts beperking van het gebruik in het belang der openbare gezondheid. Bovendien, zegt Spr., zijn er zoodanige waarborgen gesteld, dat het niet denkbaar is, dat met willekeur kan worden te werk gegaan. Dat de raad bevoegd is eene verordening als de besprokene te maken, is, met het oog op art. 135 en 180 der gemeentewet, niet twijfelachtig. Spr. vereenigt zich dan ook geheel met het gevoelen dier leden, welke hier slechts eene beperking van het gebruik zien, allezins geoorloofd volgens art. 625 B W.

De heer *v. Nooten* zegt, dat de heer *Pabst* aan art. 69 der onteigeningswet eene uitlegging heeft gegeven, naar Spr. voorkomt geheel met die wet in strijd. De heer *Pabst* beweert, dat volgens dat art. een perceel onteigend zou kunnen worden, waarin geene besmetting bestaat. Naar Spr. voorkomt wordt de onteigening bedoeld van besmette perceelen. — De heer *v. Lier* beweert, dat geen onteigening plaats heeft, uithoofde bij onteigening het eigendom van den een op den ander overgaat. Het is, zegt Spr., waar, dat dit het regtsbegrip van onteigening is; maar hier verliest de eigenaar het gebruik en genot van de zaak, hetgeen hij dan toch in werkelijkheid ten behoeve der gemeente moet afstaan; hij wordt er van verstoken, tot hij eindelijk zal hebben goedgevonden aan den wensch van den gemeenteraad te voldoen en het huis af te breken of te herstellen. Daarbij komt nog, dat de oorzaak des kwaads blijft bestaan, daar het ledig gebouw aanwezig blijft; men zal dus, wil men den maatregel goed maken, tot onteigening moeten overgaan.

De heer *v. Doorn* zegt, dat zijn bezwaar niet is gelegen, in de vraag of men regt heeft, of wel of het nuttig of noodzakelijk is de verordening vast te stellen, maar in het volgende: de ontruiming zal geschieden in het belang van het algemeen, en dan vraagt Spr. of de leden van den raad, als vertegenwoordigende de burgerij, genoegzaam zijn verantwoord, zoo zij de belangen der gemeente ten koste der individus behartigen, en of men er niet aan moet denken, die enkelen schadeloos te stellen, die ten genoege van het algemeen zich zullen moeten laten welgevallen, dat zij plotseling zelfs van een dak kunnen verstoken zijn.

De heer *Ackersdijck* merkt aan, dat de vorige Spr. zich op een zeer gevaarlijken dwaalweg begeeft. Het is niet tot veraangenaming en versiering, dat men den eigendom hier beperkt, maar om voor te komen of te beletten, dat iemand zich zelven en anderen kwaad berokkene. De eigenaar van zulk een onbewoonbaar huis kan in de omstandigheid komen van opofferingen te moeten doen, om zijn huis bewoonbaar te maken; maar dit kan geen grond opleveren om te vorderen, dat de stad die herstelling voor hem zoude bekostigen.

De heer *v. Lier* merkt op, dat als men hiertoe overging, zulks zou zijn eene premie uitloven, om een aantal gebouwen in een toestand van verval te doen geraken.

De heer *v. Doorn* zou met de beide vorige Sprs. kunnen instemmen, als het waar ware, dat de ongezonde toestand van een huis altoos moet geweten worden aan den eigenaar; dit is echter niet altijd het geval en Spr. weet wel, dat vele huizen door de riolen ongezond zijn geworden. Als nu iemands woning onbewoonbaar wordt, omdat de buren of de regering niet genoeg in alles voorzien zal, vraagt Spr., of dan de eigenaar daarin moet voorzien? Als het door eigen schuld is, spreekt het van zelf dat men geen schadeloosstelling toekent; maar anders is het eene hardheid, de medeburgers op kosten te jagen ten nutte van het algemeen, zonder schadeloosstelling.

De heer *de Muralt* zegt, dat hij aanvankelijk ook eenige bezwaren had tegen deze verordening; dat echter de kommissie zich na herhaalde en rijpe overweging vereenigd heeft met de volgende beschouwingen der gezondheidskomm.: »de komm. is van oordeel geweest, dat deze en andere bedenkingen, uit het eigendomsregt af te leiden, kunnen worden opgelost, door de overweging, dat de verordening niet den eigendom, maar het gebruik betreft, zoodat geene onteigening, maar alleen beperking van het

gebruik, waar dat schadelijk is plaats vindt, en dus de beginselen der onteigening ten algemeene nutte hier buiten rekening blijven." De kommissie voor de verordening heeft zich met die beschouwing van de gezondheids-kommissie vereenigd, en op grond daarvan heeft zij deze verordening, althans wat de strekking betreft, van haar overgenomen. De komm., zegt Spr., heeft wel reeds andere ontwerpen ter tafel gebragt, waarin het gebruik van den eigendom op soortgelijke of andere wijze werd beperkt. Spr. neemt een voorbeeld uit de verordening ter voorkoming van brand. Daarin wordt verboden in een gebouw buskruid te hebben boven eene bepaalde hoeveelheid; dat gebouw wordt daarom niet onteigend, maar het gebruik er van in zoo verre beperkt, dat men er niet meer kruid in mag hebben, en wel omdat een noodlottig toeval, behalve brand, o. a. ook vele menschenlevens zou kunnen kosten. Hetzelfde, zegt Spr., geldt met betrekking tot de bewoning van een gebouw, schadelijk voor de openbare gezondheid verklaard, want daar kunnen ook oorzaken uit voortvloeijen, voor aanstekelijke en besmettelijke ziekten, die nog veel meer menschenlevens kunnen kosten, dan met het springen van een gebouw door buskruid verloren gaan.

De heer *Schuller* gelooft, dat de hardheid, waarop de heer *v. Doorn* wijst, in de verord. zelve wordt weêrlegd. Wanneer toch het onderzoek, volgens art. 2 gedaan, en volgens art. 4 herhaald, de bewustheid oplevert, dat de oorzaak niet ligt bij den eigenaar, kan art. 6 ook niet worden toegepast. Het zou immers wel ongerijmd zijn, als de komm, met dat onderzoek belast, zeide: ja, het komt door verzuim der regering, van de buren, maar dat moet gij herstellen. Gesteld echter, dat zoo iets al kon gebeuren, dan zou men het eenvoudig niet herstellen, omdat men niet kan, en dat zou men bij het onderzoek in art. 6 kunnen aanvoeren.

De heer *v. Doorn* zegt, dat artt. 3 en 6 niet verhinderen, dat de oorzaak waarvoor het pand moet verbeterd worden, aan een ander moet geweten worden. Als bijv. het veronachtzamen van een riool in de buurt, de grond onder het huis ongeschikt maakt voor de bewoning, dan wordt dit met het maken van het riool niet hersteld en zou de eigenaar tot niet geringe uitgaven genoopt worden als daarom zijn huis onbewoonbaar verklaard wierd.

De *Voorz.* deelt de zienswijze van den heer *Ackersdijck*, dat het tot de verpligtingen van den raad behoort, voor de gezondheid der ingezetenen te zorgen. Spr. gelooft daarenboven, dat men door deze verordening niet alleen voorziet in het belang van het algemeen, maar ook in dat der individus. Spr. moet nog opmerken, dat dit niet alleen in lateren tijd, maar steeds hier behoord heeft tot de zorgen van het stedelijk bestuur. Spr. meent ook, dat men veel waarde moet hechten aan den eigendom, maar dat die dikwijls in het belang der politie op verschillende wijze beperkt wordt. Men moet eerbied hebben voor den eigendom, maar niet aannemen, dat het gebruik daarvan zoo onbeperkt moet wezen, dat men alles kan doen wat men verkiest. Bij Spr. is wel eene andere vrees opgekomen, of nl. de zaken wel spoedig genoeg zullen werken en er niet te veel tijd verloren zal gaan voor de onbewoonbaar-verklaring plaats vindt. Spr. is een voorbeeld bekend dat hier in een gedeelte der stad eene besmettelijke ziekte zich heeft voorgedaan, veroorzaakt door de schadelijke uitwaseming van een stal, die in den kelder eener woning was aangebragt, zonder dat men toen in staat was dat te beletten.

De algemeene beraadslagingen gesloten zijnde, wordt art. 1, luidende als volgt:

Wanneer Burgemeester en Wethouders onderrigt zijn, dat een gebouw door slechte zamenstelling, vervallen staat, gebrek aan vrije toetreding van lucht, vochtigheid, gebrekkigen toestand van sekreten en zinkputten, onvoldoenden afvoer van water, of door welke andere oorzaken ook, als schadelijk voor de openbare gezondheid, voor het bewonen ongeschikt geacht wordt, geven zij daarvan kennis aan de gezondheids-kommissie.

met 22 stemmen, tegen die der HH. *v. Nooten*, *Schuurman* en *v. Geuns*, aangenomen.

Art. 2 wordt zonder omvraag goedgekeurd.

Art. 3. Indien Burgemeester en Wethouders oordeelen, dat de aangeduide gebreken het gebouw als schadelijk voor de openbare gezondheid, voor het bewonen ongeschikt maken, doch voor verbetering vatbaar zijn, wordt door hen daarvan mededeeling gedaan aan den eigenaar of vruchtgebruiker, en hem een termijn gesteld, binnen welken de herstelling zal moeten verrigt zijn.

De heer *Schuller* stelt voor »vruchtgebruiker" te veranderen in »bruiker."

De heer *de Muralt* zegt, dat het doel der komm. niet geweest is, dat de bewoner geen kennis krijgt, maar die krijgt hij eerst als het huis verlaten moet worden, wanneer de herstellingen, hier bedoeld, niet zijn gemaakt. De eerste kennisgeving geschiedt aan den eigenaar of vruchtgebruiker.

De heer *v. Lier* geeft in overweging of men er niet ook het woord »beheerder" zou bijvoegen, zooals in eene reeds aangenomene verordening is geschied.

De heer *Schuurman* merkt op, dat volgens art. 3 door B. en W. de herstellingen worden bevolen en de termijn daartoe wordt bepaald, binnen welken het zal moeten geschieden, en in art. 5 wordt gezegd, dat, als het niet is geschied, B. en W. hiervan aan den raad zullen kennis geven, terwijl de zaak verder door den raad zal worden onderzocht. De raad zal dus onderzoeken nadat B. en W. reeds bevel hebben gegeven tot het doen der herstelling. Spr. acht dat niet bestaanbaar.

De heer *Ackersdijck* zegt, dat de schijnbare tegenstrijdigheid in die bepaling zich oplost als men de geheele verordening onderzoekt. Het eerste bevel wordt gegeven door het dagel bestuur op het oogenblik dat de woning onbewoonbaar verklaard wordt, maar als de eigenaar daaraan geen gehoor geeft, dan heeft men, juist omdat het eene beperking van den eigendom geldt, met groote voorzigtigheid bepaald, dat alvorens dwangmiddelen worden aangewend, nog een onderzoek door den raad zal worden ingesteld, hetgeen een waarborg is tegen eene mogelijke vergissing van het dagel. bestuur. Spr. ziet dus daarin geen inkonsekwentie.

De heer *de Graaf* meent op te merken, dat er leden zijn, die de strekking van de art. 3 en 5 niet genoeg onderscheiden: in art. 3 wordt gehandeld over gebouwen die voor verbetering vatbaar zijn, in art. 5 over gebouwen die *niet* voor verbetering vatbaar zijn: het eerste geval komt ter kompetentie van B. en W. het laatste van den raad.

Met 24 stemmen tegen die van den heer *Schuurman* wordt het art. aangenomen.

De beide volgende artt. worden zonder diskussie aangenomen.

Art. 6. De Raad benoemt daarop uit zijn midden eene kommissie die de zaak onderzoekt en de belanghebbenden hoort.

De *Voorz.* zegt, dat het hem wel eens in de gedachte is gekomen of »de woorden uit zijn midden" ook konden worden weggelaten. De raad behoudt dan toch de bevoegdheid de komm. uit zijn midden te benoemen, maar in sommige opzigten zal het wenschelijk zijn, deskundigen te raadplegen.

De heer *de Muralt* zegt, dat de komm. na rijp overleg besloten heeft, voor te stellen dat de komm. uit den raad benoemd wierd, daar de ingezetenen dan de meeste waarborgen hebben, in een onderzoek nl., ingesteld door hunne vertegenwoordigers. Een of meer deskundigen zal deze komm. des gevorderd toch kunnen raadplegen.

Zonder omvraag wordt het art. hierop goedgekeurd.

Art. 8. Bij het raadsbesluit, dat een gebouw als schadelijk voor de openbare gezondheid, voor het bewonen ongeschikt verklaart, moet tevens uitgedrukt worden of de aangeduide gebreken voor verbetering al dan niet vatbaar zijn.

In het eerste geval wijst de Raad de noodzakelijke verbeteringen aan, en stelt hij een termijn vast, binnen welken de herstelling behoorlijk aangebragt of, bij gebreke daarvan, het gebouw door de bewoners ontruimd moet worden.

In het tweede geval bepaalt de Raad, dat het bedoelde gebouw binnen een vast te stellen termijn door de bewoners ontruimd zal moeten worden.

Beide bovenbedoelde termijnen vangen aan met den dag, waarop het raadsbesluit aan den eigenaar of vruchtgebruiker en den bewoner is medegedeeld.

De heer *v. Geuns* stelt als amendement voor, als slot aan de 3. al. toe te voegen: »Indien in het tweede geval het gebouw voor bewoning ongeschikt is wegens andere oorzaken dan vervallen staat van hetzelve of gebrekkigen toestand van sekreet- of zinkputten, zal het gebouw ten algemeene nutte worden onteigend op de wijze bij de wet bepaald."

De heer *Schuller* had bij art. 3 voorgesteld »vruchtgebruiker" te vervangen in »bruiker" omdat hij meende, dat men bedoelde den bewoner van het huis. Spr. heeft zich echter daarbij uit het veld laten slaan door de opmerking, dat het beginsel der verordening was, den eigenaar aan te spreken, maar met voordacht zich niet met den bewoner te bemoeijen. Hier doen zich die woorden weêr voor, en daaruit neemt Spr. aanleiding om op dat punt terug te komen. Spr. gelooft, dat het een groot gebrek in de werking der verordening zal zijn, als art. 3 en 8 zoo blijven. De Voorz. heeft gezegd, dat de termijn welligt nog al lang zal worden, maar wanneer nu moet opgezocht worden de eigenaar of vruchtgebruiker, waarvan misschien de een in Amerika zich bevindt en de ander elders woonachtig is, dan zal het oponthoud nog veel langer zijn. Spr. gelooft, dat alleen moet aangesproken worden de bewoner van het huis; die is in de positie waarin hij niet mag blijven, en die moet zorgen, dat de eigenaar of vruchtgebruiker de gebreken repareert; of hij moet het zelf doen. Bij art. 8 wordt gesproken van den bewoner: daar krijgt hij eindelijk nadat hem lang, zonder dat hij het wist, het kwaad boven het hoofd heeft gehangen, kennis, dat hij over acht dagen het huis moet verlaten. Aan wien echter zal, vraagt Spr., die eerste kennisgeving volgens art 3 worden gedaan, zoo eigenaar en vruchtgebruiker niet te vinden zijn?

De *Voorz.* gelooft dat als dit art. veranderd wordt op het punt door den heer *Schuller* aangegeven, het ook noodzakelijk zal worden op art. 3 terug te komen.

Den heer *Ackersdijck* komen de bezwaren van den heer *Schuller* niet zoo gewigtig voor. Het is niet genoeg dat het huis onbewoonbaar worde verklaard, maar men moet ook kunnen te weeg brengen, dat het niet bewoond blijve, en dat wordt voorzien in art. 12 waar de ontruiming wordt bevolen, doch men kan in geen geval de bewoners, wanneer zij slechts huurders zijn, aanspreken, om te zorgen dat een huis verbeterd worde. Wat betreft de moeijelijkheid dat de eigenaar afwezig kan zijn, dat is eene moeijelijkheid, die voor alle regtsgedingen kan bestaan; doch in de registers is wel te vinden wie eigenaars zijn. Terwijl echter de eigenaar wordt opgezocht kan de termijn verstrijken, het huis moet in dat geval ontruimd worden, maar als het dan ledig blijft staan zal zich de eigenaar wel opdoen. In de uitvoering zoude zich welligt een gebrek doen gevoelen, namelijk dat de vormen soms te lang zouden ophouden. Om daaraan tegemoet te komen zou men aan de tijdsbepaling in art. 12 eene voorziening voor spoedvereischende gevallen kunnen toezeggen.

De heer *Schuller* hecht juist te meer aan dat punt, daar het kan gebeuren, dat de eigenaar, zoo hij gevonden wordt en, bv. in eene vreemde stad zijnde, de kennisgeving krijgt, die zonder meer ter zijde legt, waarvoor nu de onschuldige bewoner, die geen kennis gekregen heeft, uit het huis gezet wordt. Spr. zou denken, dat het geen bezwaar inhad, in art. 3 te zeggen »de bewoner." De gemeenteraad heeft alleen te maken met den bewoner; — die moet zorgen, dat het huis in goeden staat is; daartoe geeft B. en Weth. hem het regt. Het is dus voor hem niet de minste moeite, den eigenaar of vruchtgebruiker te doen weten, dat hij de kennisgeving ontvangen heeft. Spr. kan niet genoeg waarschuwen tegen de groote moeijelijkheden, die zullen rijzen als men alleen wil te doen hebben met den eigenaar of vruchtgebruiker en dezen wil opzoeken.

De heer *de Muralt* zegt, dat de raad eigenlijk verlangt, dat het gebouw worde verlaten door de bewoners. Alleen nu aan de bewoners kennis te geven acht Spr. niet wenschelijk. Men zegt, dat er zich welligt bezwaren zouden kunnen voordoen door afwezigheid of verwijdering van den eigenaar; daaraan zou men kunnen te gemoet komen door den termijn te doen aanvangen den dag, waarop het raadsbesluit aan den eigenaar is mèegedeeld.

De heer *Schuller* zegt, dat als wat hij aan de hand gaf eenige aandacht verdient, hij niet inziet, waarom men niet op art. 3 zou terugkomen.

De heer *de Jong* is het laatste met den heer *Schuller* eens; wat de zaak zelve betreft vereenigt hij zich met den heer *Ackersdijck*, en vermeent dat het proces hier moet gevoerd worden tegen den eigenaar of vruchtgebruiker. Als men onderstelt dat de eigenaar of vruchtgebruiker zich elders b. v. in Amerika bevindt, dan gelooft Spr., dat de heer *Schuller* te veel denkt aan het gewoon proces in burgerlijke zaken, waarin men in zoodanig geval lange termijnen moet in aanmerking nemen. Dit is echter hier het geval niet; de verordening schrijft geene termijnen voor; men kan de zaak zeer spoedig ten einde brengen. — Als men afwezig is, zal men toch in den regel hier iemand hebben, die zijn eigendom administreert. Als de heer *Schuller* van oordeel is, dat de bewoner niet geheel onvoorbereid zij, dan zou men kunnen bepalen, dat ook hem van die mededeeling in art. 3 voorgeschreven wierd kennis gegeven.

De *Voorz.* zegt, dat dit praktisch geen bezwaar heeft, daar er vele zaken moeten gebeuren, waardoor de bewoner kan weten wat er omgaat.

De heer *v. Hoytema* spreekt tegen het voorstel van den heer *Schuller*.

De heer *Pabst* zegt dat zij, die willen dat men den huurder zal aanspreken, voorbijzien den grond waarop men hier zijn regt bouwt. Men kan met niemand anders handelen dan met hem, die eigenaar van dat schadelijk voorwerp is. Buitendien, de huurder mag aan eens anders huis niet verbeteren; als men dus op hem den last legt, zal hij zeggen: »Ik mag dat niet doen, en moet den eigenaar er over spreken;" en is die er niet, dan zegt de huurder, »geef mij uitstel," en dat uitstel moet gegeven worden. Daarom heeft de komm. niet den bewoner gekozen; maar den eigenaar, gesteld hij is in een vreemd land, dan zal hij toch wel iemand hebben die zijn pand beheert; buitendien B. en W. geven kennis, maar dat behoeft niet per deurwaarder te geschieden, en dan gaan zij voort met de procedure.

De heer *v. Nooten* stelt, ten einde het bezwaar, dat de eigenaar of vruchtgebruiker niet te vinden is, te voorkomen, voor het volgend amendement als slotbepaling op art. 8: »wanneer de eigenaar of vruchtgebruiker niet in de gemeente woont, onbekend, of niet te vinden is, geschieden alle kennisgevingen aan hem gerigt aan den hoofdbewoner van het gebouw, welks herstelling is bevolen, of welks onbewoonbaarheid is verklaard.

De heer *Schuller* gelooft, dat het amend. aan het bezwaar zal tegemoet komen. Men heeft, zegt Spr. nog aangevoerd, dat het een last voor den huurder is, den verhuurder op te zoeken; dat is zoo, maar het is daarom nog geen reden, dat men, om hem van dien last te ontheffen, het zelf doe. Ook heeft Spr. niet verlangd, dat de bewoner zal procederen; hij heeft alleen aangeduid het wetsverband dat bestaat tusschen den bewoner en den eigenaar. De gemeenteraad, herhaalt Spr. overigens, heeft niet te doen met den eigenaar, omdat niet het feit van al of niet repareren den raad aangaat, maar alleen dat het gebouw wel bewoond wordt.

De heer *de Muralt* stelt voor in al., achter »verklaart" in te voegen, »en waarvan aan den eigenaar of vruchtgebruiker en den bewoner wordt kennis gegeven."

De heer *v. Doorn* stelt de invoeging voor der vol-

gende al.: »In beide gevallen bepaalt de raad naar omstandigheden, of voor de aan te brengen verbetering of de bevolen ontruiming eene billijke tegemoetkoming of schadevergoeding aan den betrokkene zal worden toegekend, en, zoo ja, welke." Spr. stelt zich voor dat bv. de verordening wordt toegepast op kleine woningen, waarvan de eigenaars onvermogend en de bewoners in zeer berooide omstandigheden zijn. Door nu te bepalen dat door den raad eenige tegemoetkoming of schadeloosstelling kan worden gegeven, zou men hier de gelegenheid openen, om de bewoners tijdelijk te huisvesten en een voorschot aan den eigenaar te doen, en daardoor in vele gevallen onwil overwinnen en beter het doel, dat men zich heeft voorgesteld, bereiken.

De heer **Pabst** zegt, dat het amendement van den heer *de Muralt* het bezwaar niet wegneemt. In art. 7 toch staat dat de raad eene komm. benoemt en belanghebbenden doet hooren. De belanghebbende is de eigenaar; de raad dus kan den bewoner niets laten weten zonder den eigenaar gehoord te hebben. Bovendien moeten eerst B. en W. hebben gehandeld, en die moeten ook met den eigenaar handelen. Spr. dunkt dus, dat het beste middel is, het voorstel van den heer *v. Nooten*.

De heer *v. Geuns* zegt, tot toelichting van zijn amendement, dat het art. handelt over twee gevallen: 1. dat een gebouw nog voor verbetering vatbaar is, 2. dat het gebrek onherstelbaar is. Wanneer nu die onherstelbaarheid plaats heeft ten gevolge van den vervallen staat van het gebouw, of de onbewoonbaarheid te wijten is aan den vervallen staat van sekreten of zinkputten, dan zou Spr. in den geest dezer verordening geen bezwaar zien tegen het derde lid van art. 8; maar art. 1 noemt ook andere oorzaken op, die kunnen gelegen zijn buiten de schuld van den eigenaar; vooral gebrek aan vrije toetreding van lucht kan daardoor zijn ontstaan, dat anderen in de nabijheid hooge gebouwen hebben gezet. In zoodanige gevallen, wanneer de eigenaar niet gebouwd heeft in strijd met de des tijds bestaande wettelijke bepalingen en de onbewoonbaarheid niet aan hem is te wijten, zoude Spr. de toepassing van het derde lid niet billijk achten. Het is waar, volgens de letter der wet kan men zeggen, dat men niet onteigent, maar slechts het gebruik beperkt, en dat het gebouw voor al wat men wil mag gebruikt worden, behalve voor bewoning, maar feitelijk zal het toch met eene onteigening gelijk staan. — Het amend. van den heer *v. Doorn* heeft eene eenigsins gelijke strekking, doch Spr. zou aan het zijne de voorkeur geven; Spr. acht het beter in zoodanig geval, waarin feitelijk eene onteigening plaats heeft, zich geheel op het standpunt der wet te plaatsen, en de schadevergoeding ook volgens de voorschriften der wet te doen plaats hebben. Het amendement van den heer *v. Doorn* is ook toepasselijk op schadevergoeding voor aan te brengen verbeteringen. Spr. acht het onnoodig en onnuttig te bepalen, dat de raad ook in dat geval vergoeding *kan* geven, daar de raad toch ook zonder zoodanige bepaling daartoe bevoegd is. Het gevolg zal zijn, dat ieder op wien eenig artikel dezer verordening zal worden toegepast zich tot den raad om schadeloosstelling zal wenden, en dat de raad met eene menigte verzoekschriften zal worden overstroomd, waarvan de meeste zullen moeten afgewezen worden.

De heer *v, Nooten* zegt, dat het door hem voorgedragen amendement alleen betrekking heeft op art. 8; Spr. wijzigt dit thans tot een nieuw artikel als volgt: »wanneer de eigenaar of vruchtgebruiker niet in de gemeente woont, afwezig, onbekend of niet te vinden, geschieden alle kennisgevingen aan hem gerigt, bij deze verordening voorgeschreven, aan den hoofdbewoner."

De heer *de Muralt* verklaart zijn amend. voor dit nieuw art. van den heer *v. Nooten* in te trekken.

De heer *Ackersdijck* meent, dat men voorzigtig moet zijn de verordening niet door amendementen onuitvoerbaar te maken, en ook te zorgen dat het eene artikel niet met het andere in strijd zij. Spr. zou dus in overweging geven of het niet mogelijk ware, de aanmerkingen die gemaakt zijn nog eens door de komm. te laten onderzoeken. — De heer *Schuller* is, naar Spr. toeschijnt, voortdurend in den waan, alsof de huurder van een ongezond huis in culpa zoude zijn; dat is onjuist; hij is de lijder. Ook kan omtrent de betrekking tusschen den bewoner en den eigenaar door den raad niets bepaald worden. Het is de eigenaar, die de verbeteringen moet doen; voor het geval dat hij niet te vinden ware, zou Spr. denken, dat een artikel als de heer *v. Nooten* voorstelt aannemelijk is. Men stelt zich echter moeijelijkheden voor, die in de werkelijkheid niet ligt voorkomen. Met betrekking tot het voorstel van den heer *v. Doorn*, zegt Spr. dat het uiterst gevaarlijk zou zijn dat aan te nemen, daar de stad dan voor de zoogenaamde huisjesmelkers, die geenzins onvermogend zijn, de woningen zou verbeteren. Er is echter eene moeijelijkheid, dat nl. terwijl die procedure plaats heeft, het noodzakelijk kan zijn, dat de woning ontruimd worde, en daarvoor is niet genoeg gezorgd. Spr. zou dus er voor zijn dat men de bepaling omtrent de ontruiming zoo stelde, dat hangende het onderzoek de ontruiming kan bevolen worden.

De heer *de Jong* zegt, dat zoodanige voorloopige uitvoering noodzakelijk zou zijn, als er termijnen waren vastgesteld, hetgeen evenwel nog niet geschied is.

Met algemeene stemmen wordt hierop het nieuw artikel door den heer *v. Nooten* voorgesteld aangenomen.

De voorstellen van den heer *v. Geuns* en *v. Doorn* worden verworpen het eerste met 18 stemmen, tegen die der HH. *v. Nooten*, *Schuurman*, *v. Hengelaar*, *Pabst*, *v. Geuns*, *v. Doorn* en *v. Schermbeek*, en het 2. met 21 stemmen, tegen die der HH. *Jongeneel*, *Pabst*, *v. Doorn* en den Voorz. Art. 8 wordt daarop zonder omvraag aangenomen, even als de beide volgende artikelen.

Art. 11. Voor zoover daartegen geen straf bedreigd is bij eene wet, een algemeenen maatregel van bestuur, of eene provinciale verordening, wordt ieder, die na afloop van den termijn tot ontruiming van een gebouw, het als woning verhuurd, onder welken titel ook in gebruik geeft, bewoont of doet bewonen, gestraft met eene geldboete van vijf en twintig gulden, of gevangenis van drie dagen, te zamen of afzonderlijk.

De straf bepaling tegen het bewonen, is niet toepasselijk op bewoners, geen hoofden van gezinnen zijnde.

De heer *v. Geuns* gelooft, dat de woorden »een algemeenen maatregel van bestuur" moeten verdwijnen, daar de hooge raad heeft uitgemaakt, dat bij algemeenen maatregel van bestuur geen straf kan worden bedreigd, en dat in de gevallen, waarin zoodanige straf is bedreigd, niet die straf, maar de straffen in de wet van 6 Maart 1818 voorkomende moeten worden toegepast.

De heer *Boer* stelt voor de redaktie van dit art. aldus te veranderen: »Ieder die na afloop enz." Spr. acht het niet goed de strafbepaling konditioneel te stellen.

De Voorz. meende dat de wet van 1818 bepaalde, dat als aan een maatregel van algemeen bestuur niet voldaan wierd, daarop dan krachtens die wet straf wierd toegepast.

De heer *v. Lier* doet opmerken, dat tegen de daad van *verhuren*, op zich zelve, geene straf kan worden bedreigd en dit zal dan ook in de daad, de bedoeling der ontwerpers niet geweest zijn. Alleen het feit van het bewonen of laten bewonen kan onder het bereik der strafverordening vallen. Spr. stelt dus voor dat woord weg te laten.

Den heer *Schuller* is het niet duidelijk, hoe dit geval zich kan voordoen, als hij leest in art. 12, dat *onmiddelijk* B. en W. de ontruiming zullen doen bewerkstelligen.

De heer *Ackersdijck* zegt, dat dit geval zeer wel mogelijk is. Ware toch iemand weêrspannig, dan zou de regering alle dagen de woning op nieuw kunnen doen ontruimen; het is dus goed boete te bedreigen voor het geval dat men de ontruimde woning opnieuw betrok.

De heer *de Muralt* zegt, dat het raadsbesluit, waarbij een gebouw als schadelijk voor bewoning ongeschikt is verklaard, ter kennis wordt gebragt van het openbaar ministerie, voor het geval dat er termen zijn om de bewoners wegens overtreding van dat besluit te vervolgen. Dat besluit, dat ook openbaar is gemaakt, wordt niet ingetrokken zonder een nieuw raadsbesluit. Wanneer intusschen het gebouw weêr door denzelfden of eenen anderen persoon betrokken wordt of dezelfde persoon het weer laat betrekken, zullen die personen alleen vervallen in de geldboete of gevangenisstraf, omdat zij het verbod op nieuw hebben overtreden, ofschoon B. en W. niet altijd daarvan dadelijk onderrigt zullen zijn, om de ontruiming onmiddelijk te kunnen doen bewerkstelligen.

Het amendement van den heer *v. Lier* wordt met 24 stemmen, tegen die van den heer *Boer*, aangenomen en dat van den heer *Boer* met 20 tegen die der HH. *Metelerkamp*, *Ackersdijck*, *Schuller*, *de Muralt*, *v. Nooten* en den Voorz.

Art. 12. Onmiddelijk na afloop van den termijn tot ontruiming van een gebouw, zullen Burgemeester en Wethouders, overeenkomstig de bepaling van artikel 180 der gemeentewet, de ontruiming doen bewerkstelligen.

De heer *v. Lier* geeft in bedenking achter het woord *ontruimen* te voegen: »*en sluiten*". Bij herhaalde overtreding toch zal men telkens de straffen moeten toepassen, zonder dat het doel wordt bereikt. Als Spr. zich niet vergist is iets dergelijks opgenomen in de Schiedamsche verordening, en Spr. meent zelfs dat de Hooge Raad de wettigheid dier verordening heeft gehandhaafd.

De heer *Pabst* geeft den heer *v. Lier* in bedenking hoe men dan de gebreken herstellen zal, indien het huis gesloten is?

De heer *v. Lier* heeft die gebouwen bedoeld, welke voor geene herstelling vatbaar zijn verklaard.

De heer *de Muralt* gelooft, dat men nu nog veel verder zou gaan dan men heeft willen doen, daar men dan den weg zou afsnijden om het gebouw tot een ander einde te bezigen. Maar zelfs al wierd het huis weêr betrokken, dan acht Spr. nog art. 180 gem.-wet voldoende om het weêr te doen ontruimen.

De Voorz. gelooft dat ook, maar vindt de uitdrukking »onmiddelijk" nog al sterk.

De heer *Bake* had gedacht, dat de heer *Ackersdijck* een voorstel zou doen tot voorloopige ontruiming, b. v. »in spoed vereischende gevallen hebben B. en W. de bevoegdheid de onmiddelijke ontruiming te bevelen. Zij geven daarvan kennis aan den raad."

De heer *Ackersdijck* verkeerde in de meening, dat zijne opmerking niet gedeeld werd, doch ondersteunt nu het amendement van den heer *Bake*.

De Voorz. zegt, dat het dikwijls moeijelijk te beslissen is of een geval zoo dringend is. Spr. zou ook wel wenschen, dat er in het algemeen belang iets van dien aard wierd opgenomen. Spr. heeft gedacht of niet soms kon worden bepaald, dat die onmiddelijke ontruiming door B. en W. kan bevolen worden, na gehoord te hebben of op voorstel van de gezondheidskommissie.

De heer *Pabst* gelooft, dat het geval waarop de heer *Ackersdijk* doelt, voorzien is bij de algemeene wet, en wel in art. 69 der wet op de onteigening ten algemeenen nutte. Volgens dat art. kan men een huis door onteigening dadelijk doen ontruimen als het besmet is. Hier verkeert men echter in een geval dat een huis is ongezond voor de bewoning door welke oorzaak ook. Die laatste woorden toonen wel aan de algemeenheid. Als men een huis zal laten ontruimen kan Spr. niet toestemmen dat dit plaats vinde zonder waarborg. Die voorloopige ontruiming is eene depreciatie van het gebouw, al wordt later uitgemaakt dat het voor bewoning geschikt is.

De Voorz. deelt eenigzins dit gevoelen. De heer *Pabst* beschouwt het punt echter alleen met het oog op het belang der eigenaren en bewoners; maar als men het nu eens beschouwt met het oog op het belang der buren, dan is het toch van belang, gelijk bij het geval waarop Spr. straks wees, dat eene spoedige ontruiming plaats vinde.

De heer *Bake* stelt voor, dat in spoed vereischende gevallen B. en W, na de gezondheidskomm. gehoord te hebben, het regt zullen hebben, de onmiddelijke ontruiming te bevelen.

De heer *v. Hoytema* spreekt tegen het voorstel.

De heer *Schuller* gelooft, dat met de voorbeelden, die men aanvoert, men zich heeft begeven op een ander terrein dan dat van deze verordening. Men wil waken tegen een geval, dat zeer verdient dat men er tegen wake, maar als in een gebouw een koebeest wordt gezet in den kelder, en de lucht, dien ten gevolge verontreinigd, voor de buren nadeelig is, of als in een klein huis de geheele familie aan eene besmettelijke ziekte lijdt, die mede de gansche buurt bedreigt, dan is dat niet de schuld van het gebouw meer, maar dan wordt een mogelijk zeer gezond huis door de verkeerde handelingen der bewoners besmet. Men zou daarop eene politie-verordening kunnen maken, maar Spr. zou denken, dat het *criterium* van deze verord. meêbrengt, dat ***het gebouw*** ongezond moet zijn; wie ook dat gebouw bewoont, moet door de schuld van het gebouw zelf ziek worden.

De heer *Metelerkamp* zegt, dat het aangehaald art. der wet op de onteigening alleen geldt met betrekking tot besmettelijke ziekten, doch dat in art. 1 van deze verordening ook gesproken wordt over gebouwen die schadelijk voor de gezondheid zijn door andere oorzaken, als vervallen staat, enz., en dus daarop het aangehaalde art. niet kan worden toegepast. Spr. wijst op een voorbeeld van dien aard, waarbij de bewoners het gevaar niet wilden ontloopen, omdat zij niet wisten waar elders heen te gaan. Het is dus noodig, dat men zoodanige gebouwen kunne doen ontruimen.

De heer *Pabst* merkt aan dat hierin reeds bij art. 35 van het regl. op het bouwen en sloopen voorzien is, terwijl ook art 180 gem.-wet van toepassing is als zoodanig gevaar dreigt. Het geval hier bedoeld. is, dat de toestand van het gebouw zoo is dat er ziekten uit kunnen voortkomen. Het is niet wenschelijk dat dan eene onmiddelijke ontruiming bevolen kan worden zonder dat gelegenheid aan den eigenaar is gegeven zich te verantwoorden of het gebrek te herstellen.

De heer *Ackersdijck* is door het gehoorde bevestigd in de meening, dat het amend. goed en volkomen passend is. De woorden van art. 1. »Of door welke andere oorzaken ook" zijn ook toepasselijk op het geval dat een huis tijdelijk door besmetting geïnfekteerd is of dat het dreigt op de bewoners in te storten. In die gevallen kan dadelijke ontruiming dringend noodzakelijk zijn. Nu dit door de diskussie zoo duidelijk geworden is, zou hij het als een gebrek in de verordening beschouwen, indien het voorgestelde artikel er niet in wierd opgenomen. De wet op de onteigening is voor geheel andere gevallen bestemd, en heeft op ontruiming van een voor het leven of de gezondheid gevaarlijk huis geene betrekking.

De heer *v. Schermbeek* zegt, dat hij voor het amendement van den heer *Bake* zal stemmen, omdat hij bij ondervinding in de cholera-epidemie van 1849 gezien heeft van hoeveel belang het zijn kan, dat een huis spoedig en op kort beraad ontruimd worde. — In eene woning, waarin 13 menschen gehuisvest waren brak de cholera uit, drie personen aantastende en in zeer korten tijd wegslepende, — in overleg met het stedelijk bestuur werden de overige bewoners op kosten *der stad*, in andere woningen gehuisvest. Het brandpunt der besmetting aan zichzelven overgelaten, werd nu door isolering, berooking enz. vernield, en de loop der ziekte op dat punt gestuit.

De heer *Schuurman* geeft den heer *Bake* in overweging, in zijn amendement op te nemen, dat de plaatsel. komm. van geneeskundig toeverzigt zal worden gehoord, en niet de gezondheids-kommissie.

De heer *Bake* neemt ook deze komm. in zijn amendement op.

De heer *de Graaf* meent dat deze zaak uitsluitend te huis behoort bij de *gezondheids*-kommissie, om daarop te adviseren, de benaming der plaatsel. kommissie alleen, als van geneeskundig onderzoek en toevoorzigt, duidt voor hem een geheel anderen werkkring aan.

De *Voorz.* meent dat het in sommige gevallen ook noodig kan zijn de komm. van geneesk. toevoorzigt te raadplegen.

Het amendement van den heer *Bake* met 14 stemmen tegen die der HH. *v. Veersen*. *de Graaaf*, *v. Lier*, Bake, *Metelerkamp*, *Ackersdijck*, *v. Schermbeek*, *v. Cleeff*, *v. Stirum*, *Karsten* en den Voorz., verworpen zijnde, wordt het art. zonder omvraag aangenomen.

Art. 13. Tot het houden van toezigt op de voorschriften van deze verordening, wordt aan den kameraar, den Stadsarchitekt en de beambten van politie de last verstrekt, en tot het instellen van het onderzoek bedoeld bij artikel 2, zijn de leden der gezondheids-komm. bevoegd, om de woningen der ingezetenen huns ondanks ten alle tijde binnen te treden, met inachtneming der bepalingen van de wet van 31 Augustus 1853 (Stbl. No. 83).

Dit art. wordt zonder omvraag aangenomen, nadat achter verstrekt is ingevoegd »tot het instellen van het onderzoek bij art. 1, zijn de leden van den raad"

De geheele verordening wordt hierop met 19 stemmen tegen die der HH. *v. Nooten*, *Schuurman*, *v. Hengelaar*, *de* Graaf, *v.* Geuns en *v. Door*n aangenomen.

Wordt alsnu overgegaan tot de benoeming van een kontroleur der stedel. belastingen; waartoe door B. en W. worden aanbevolen de HH.
W. G. v. Maanen, waarn. kontroleur te Utrecht
en *J. A. Meulemans*, waarn. kontroleur te Ysselstein,
terwijl op de lijst van sollicitanten voorkomen de HH.:

Mr. J. C. v. Loenen,
Mr. J. D. Kops,
J. A. Meulemans,
W. G. v. Maanen,
en Jhr. *L. Stern*;

waarvan de laatste bij meerderheid van st[illegible] tot kontroleur benoemd wordt.

Wordt alsnog besloten B. en W. te magtigen het plantsoen in overleg met den heer *Zocher* plaats aan te wijzen ter beschikking van den [illegible] leeraar *Buys Ballot*, tot oprigting van een [illegible] gebouw voor magnetische waarnemingen.

Niets meer te behandelen zijnde gaat de ve[illegible] ring hierop uiteen.

ERRATUM.

In de gisteren opgenomen verslag der raadsve[illegible] dering van 20 April is verkeerdelijk onder de af[illegible] leden opgegeven de heer *Bosch*; moet zijn de *Schuurman*.

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.